ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
JEAN MONNET EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE
NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ΜΑΖΙΚΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΚΥΜΑΤΑ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΥΒΡΙΔΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ: ΑΠΕΙΛΕΣ & ΑΝΤΙΜΕΤΡΑ

Αλέξανδρος - Σωκράτης Παπαδάκης

ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

Copyright 2021

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Κλεομένους 22Α, 106 75 Αθήνα
Τηλ. 210 7220508 Fax: 210 3617711
Email: jmcenter-athens@pspa.uoa.gr, www.jmce.gr

All rights reserved

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet δεν υιοθετεί πολιτικές ή άλλες θέσεις. Καταβάλλει, μάλιστα, προσπάθεια να παρουσιάζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται σε όλες τις εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους ίδιους τους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου, του Διοικητικού Συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....4

Εισαγωγή.....5

Ι. Θεωρητικό Πλαίσιο

1. Στρατηγικά Σχεδιασμένη Μετανάστευση.....8

1.1 Σχεδιασμένη Εξαναγκαστική Μετανάστευση (ΣΕΜ).....9

1.2 Πλαίσιο Αναγνώρισης.....10

1.3 Σκιαγράφηση Δραστών: Προφίλ & Σκοποί.....10

1.4 Ευαλωτότητα και Χώρες – Στόχοι.....11

1.5 Αποτελεσματικότητα.....12

1.6 Στρατηγικές Αντιμετώπισης..... 13

ΙΙ. Μαζικά Μεταναστευτικά Κύματα στο Αιγαίο

2. Προσφυγική Κρίση & Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας ως αποτέλεσμα ΣΕΜ.....15

3. ΣΕΜ & "Ζώνη Ασφαλείας".....22

4. Μετεξέλιξη Στρατηγικής ΣΕΜ σε ΣΕΞΜ 29

5. ΣΕΞΜ ως μέρος Θαλάσσιου Υβριδικού Πολέμου.....34

6. Απειλές.....36

7. Αντίμετρα.....39

Συμπεράσματα 41

Βιβλιογραφία..... 42

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα ερευνητική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού σεμιναρίου "Η Ευρωπαϊκή Διαχείριση του Μεταναστευτικού στην Ανατολική Μεσόγειο: Η ΕΕ, η Ελλάδα και η Τουρκία" του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Μία σειρά αλυσιδωτών γεγονότων, όπως οι συγκρούσεις μεταξύ υπηκόων τρίτης χώρας (υ.τ.χ) που διέμεναν σε Κ.Υ.Τ., το ξέσπασμα πυρκαγιών σε Κ.Υ.Τ, οι συγκρούσεις μεταξύ υ.τ.χ. και τοπικής αστυνομίας, οι συγκρούσεις της τοπικής κοινωνίας της Λέσβου – Χίου με την αστυνομία, η κρίση στον Έβρου, με την παράλληλη κλιμακούμενη πολιτική ένταση που ακολουθούσε η Τουρκία στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο εκείνη την περίοδο, δημιουργήθηκε το ερώτημα εάν συνδέονται. Κατόπιν αυτού, προτάθηκε να ερευνηθεί εάν οι μεταναστευτικές ροές στο Αιγαίο της περιόδου 2018 με αρχές του 2020, εκμεταλλεύτηκαν σχεδιασμένα από την Τουρκία ως μέρος ενός θαλάσσιου υβριδικού πολέμου, σε ένα πλαίσιο μίας επεκτατικής γεωστρατηγικής στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Λέρος, 24 Μαρτίου 2021

Αλέξανδρος Σωκράτης Παπαδάκης

Αξιωματικός (ε.ε.) Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του 21ου αιώνα είναι το φαινόμενο της μετανάστευσης, το οποίο εξελίχθηκε σε κύριο ζήτημα για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) εξαιτίας της προσφυγικής κρίσης του 2015. Ειδικότερα, η Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ αναγνώρισαν ότι η μετανάστευση "migration" αποτελεί υβριδική απειλή "hybrid threat", όπου είδη από το 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε συνδέσει την ασφάλεια "security" με τα μεταναστευτικά κινήματα "migratory movements".[1]

Συγκεκριμένα, το ΝΑΤΟ[2] διέκρινε ότι ο *όρος* "υβριδική απειλή" περιλαμβάνει "*μια ευρεία ποικιλία υφιστάμενων δυσμενών συνθηκών και δράσεων, όπως τρομοκρατία, μετανάστευση, πειρατεία, διαφθορά, εθνοτικές συγκρούσεις κ.λπ.".* Αντίστοιχα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο[3] διέκρινε ότι ο όρος "υβριδική απειλή" είναι *"μια χρήσιμη έννοια που αναφέρεται στην διασύνδεση προκλήσεων (π.χ. εθνοτικές συγκρούσεις, τρομοκρατία, μετανάστευση και αδύναμοι θεσμοί)".*

Σύμφωνα με τον ορισμό που απέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016[4], *"υβριδική απειλή ορίζεται ένα μείγμα από εξαναγκαστικές και ανατρεπτικές δραστηριότητες, συμβατικές και μη συμβατικές μεθόδους (π.χ. διπλωματικές, στρατιωτικές, οικονομικές, τεχνολογικές, πληροφοριακές), οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν συντονισμένα από κρατικούς ή μη κρατικούς φορείς για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, αποφεύγοντας τις φανερές οργανωμένες εχθροπραξίες. Συνήθως δίνεται έμφαση στην εκμετάλλευση των τρωτών*

[1]Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σελ 12,17, 2003, url: https://www.consilium.europa.eu/media/30807/qc7809568elc.pdf
[2]NATO, "NATO Countering the Hybrid Threat", NATO, March 21, 2021 http://web.archive.org/web/20180313024805/www.act.nato.int/nato-countering-the-hybrid-threat
[3]Patryk Pawlak, Briefing Countering hybrid threats: EU-NATO cooperation (European Parliamentary Research Service, 2017)
[4]HIGH REPRESENTATIVE OF THE UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY, Joint Staff Working Document EU Operational protocol for countering hybrid threats' 'EU Playbook'(Brussels: European Commission, 2016)

σημείων του στόχου και στη δημιουργία ασάφειας με την πρόθεση να παρεμποδιστεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων."

Σύμφωνα με τους προαναφερθέντες ορισμούς του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε., αν μία χώρα προέλευσης ή διαμετακόμισης απειλεί ότι εάν δεν του ικανοποιηθούν τα αιτήματά του, ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών θα διασχίσει τα σύνορα ή θα σταματήσει κάθε δραστηριότητα για να αποτρέψει τις μεταναστευτικές ροές, τότε αυτό μπορεί να θεωρηθεί εξαναγκασμός, όπου η χώρα υποδοχής ουσιαστικά εκβιάζεται και όπως θα δούμε παρακάτω, με τρόπο τέτοιο που ενδεχομένως αναγκαστεί να πάρει μία απόφαση που έχει μεγάλο πολιτικό κόστος. Πίσω από αυτό το παράδειγμα, εξετάζεται εάν κρύβεται μία στρατηγική σχεδιασμού μαζικών μεταναστευτικών ροών για την επίτευξη πολιτικών, οικονομικών ή και στρατιωτικών στόχων. Η στρατηγική αυτή μελετήθηκε εκτενώς από ερευνητές.

Συγκεκριμένα, εξετάζονται τα επιχειρήματα της Kelly Greenhill5 6, σε συνδυασμό με δηλώσεις Αρχηγών Κρατών, Φορέων, στατιστικών, σχετικών γεγονότων και των μεταναστευτικών ροών που έλαβαν χώρα την περίοδο 2018-2020. Η εξέταση των εν λόγω δεδομένων αναμένεται να συμβάλει στην διερεύνηση και εξακρίβωση αν οι μεταναστευτικές ροές στο Αιγαίο, κατά την προαναφερθείσα περίοδο, αποτελούν ενδεικτικό παράδειγμα μίας στρατηγικά σχεδιασμένης μετανάστευσης. Ακολούθως, θα εξεταστεί αν η στρατηγική σχεδίαση αυτή αποτελεί μέρος ενός θαλάσσιου υβριδικού πολέμου. Τέλος, θα αναλυθούν οι εν δυνάμει απειλές και τα σχετικά αντίμετρα.

Για να απαντήσουμε, αρχικά στο πρώτο κεφάλαιο θα παραθέσουμε τα βασικά μέρη της υπόθεσης εργασίας για μία στρατηγικά σχεδιασμένη μετανάστευση. Εν συνεχεία, στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναφέρουμε περιπτωσιολογικά και εν συντομία την προσφυγική κρίση του

[5]Kelly M. Greenhill, People Pressure: Strategic Engineered Migration as an Instrument of Statecraft and the Rise of the Human Rights Regime (Department of of Political Science: M.I.T. ,2004)
[6]Kelly M. Greenhill, Weapons of Mass Migration: Forced Displacement, Coercion, and Foreign Policy (Ithaca and London: Cornell University Press, 2010)

2015, την διαχείρισή της και τα αποτελέσματα των ξεχωριστών εργασιών των Nefise Ela Gokalp Aras[7] , Arthur Jennequin[8], Kelly M. Greenhill [9], όπου απέδειξαν ότι η Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας ήταν αποτέλεσμα μίας στρατηγικής σχεδίασης. Τα ανωτέρω συμβάλλουν στην κατανόηση της κατάστασης, αλλά και στην επιβεβαίωση της υπόθεσης εργασίας, σχετικά με το το διαπραγματευτικό πλεονέκτημα που απέκτησε η Τουρκία από την Κοινή-Δήλωση για την μετά-εποχή, ώστε στο τρίτο κεφάλαιο να αποδείξουμε ότι η Τουρκία χρησιμοποιώντας το, δημιούργησε και εκμεταλλεύτηκε τις μεταναστευτικές ροές της περιόδου 2018 και μετά, μέσα από μία νέα αποτυχημένη στρατηγική σχεδιασμού μετανάστευσης, με στόχο να επωφεληθεί οικονομικά και πολιτικά, στο πλαίσιο μίας επεκτατικής γεωστρατηγικής στη Βόρεια Συρία. Στη συνέχεια, στα κεφάλαια τέσσερα και πέντε θα αποδείξουμε ότι από την αντιμετώπιση της στρατηγικής του προηγούμενου κεφαλαίου, μετεξελίχθηκε σε μία νέα στρατηγική σχεδίαση, με στόχο να αποσταθεροποιήσει την Ελληνική Κυβέρνηση ως μέρος ενός θαλάσσιου υβριδικού πολέμου. Τέλος, στα κεφάλαια έξι και επτά θα καταγράψουμε κάποιες εν δυνάμει απειλές και θα παρουσιάσουμε αντίμετρα αυτών.

[7]Nefise Ela Gokalp Aras, "Coercive Engineered Syrian Mass Migration in the EU-Turkey Relations: A Case Analysis for Future Referenc", International Migration Vol. 57, 2 (2019): doi:https://doi.org/10.1111/imig.12566
[8]Arthur Jennequin, Turkey and the Weaponization of Syrian Refugees (Brussels International Center, 2020), url: https://www.bic-rhr.com/sites/default/files/inline-files/ME%20Policy%20Report%20-%20Turkey%20and%20the%20Weaponization%20of%20Syrian%20Refugees%20-%20Jan%202020.pdf
[9]Kelly M. Greenhill, "Open Arms Behind Barred Doors: Fear, Hypocrisy and Policy Schizophrenia in the European Migration Crisis", European Law Journal Vol. 22, No. 3 (2016): pp. 317–332, https://doi.org/10.1111/eulj.12179

Ι. Θεωρητικο Πλαισιο

Κεφαλαιο 1. Στρατηγικα Σχεδιασμενη Μεταναστευση

Σύμφωνα με την Kelly Greenhill[10], Στρατηγικά Σχεδιασμένη Μετανάστευση ("Strategic engineered migration") ορίζεται *"η μετανάστευση που δημιουργείται σκόπιμα ή εκμεταλλεύεται από κρατικούς ή μη κρατικούς φορείς, με τρόπο σχεδιασμένο, ώστε να αυξήσει, μειώσει ή αλλάξει τη σύνθεση του πληθυσμού που διαμένει εντός συγκεκριμένης περιοχή, για πολιτικούς ή στρατιωτικούς σκοπούς. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την δημιουργία μίας σχεδιασμένης μετανάστευσης εκτίνονται από απειλές και χρήση στρατιωτικής δύναμης μέχρι το απλό άνοιγμα των κανονικά σφραγισμένων συνόρων."*[10]

Η στρατηγική αυτή μελετήθηκε εκτενώς από την Kelly Greenhill, η οποία βασίστηκε και εξέλιξε τις εργασίες των Michael Teitelbaum[11], Myron Weiner[12] και Karen Jacobsen[13], όπου υποστήριξαν ότι οι κυβερνήσεις δημιουργούν μαζικές μεταναστευτικές ροές για να τις χρησιμοποιούν ως εργαλείο εξωτερικής πολιτικής, για να σταματούν παρεμβάσεις της χώρας υποδοχής σε θέματα που τις αφορούν, για να αποσταθεροποιούν τη χώρα υποδοχής ή και για να επεκτείνουν την επιρροή τους μέσω αποικιών.

Η Kelly Greenhill διέκρινε, ανάλογα με το στόχο που έχει ο δράστης, τέσσερις κατηγορίες της στρατηγικά σχεδιασμένης μετανάστευσης: α) **Εκτοπιστική** ("Dispossessive

[10]Kelly M. Greenhill, "Strategic Engineered Migration as a Weapon of War", Civil Wars Vol 10, Issue 1 (2008): 7, doi: https://doi.org/10.1080/13698240701835425
[11]Michael S. Teitelbaum , "Immigration, Refugees, and Foreign Policy" Cambridge University Press International Organnizatio Vol 38, Issue 3 (2009): 437–438, doi: https://doi.org/10.1017/S0020818300026801
[12]Myron Weiner, "Security, Stability, and International Migration" MIT Press International Security Vol. 17, No 3 (1992-1993): 101, doi: https://doi.org/10.2307/2539131
[13]Karen Jacobsen, "Factors Influencing the Policy Responses of Host Governments to Mass Refugee nfluxes", Sage Pub. International Migration Review Vol 30, No 3 (1996): 665, doi:https://doi.org/10.2307/2547631

Engineered Migration") εάν ο στόχος είναι η εδαφική ιδιοκτησία ή και η εξάλειψη μίας ομάδας με σκοπό να απειληθεί η εθνοπολιτική ή οικονομική κυριαρχία της, β) **Εξαγωγική** ("Exportive Engineered Migration") εάν ο στόχος είναι η αποσταθεροποίηση ξένων κυβερνήσεων ή η ενίσχυση μίας εσωτερικής πολιτικής θέσης, γ) **Στρατιωτική** ("Militarized Engineered Migration") εάν ο στόχος είναι το τακτικό πλεονέκτημα, δ) **Εξαναγκαστική** ("Coercive Engineered Migration") εάν ο στόχος είναι η αλλαγή της πολιτικής σκηνής ή και οικονομικά οφέλη[10]. Για τους σκοπούς της εργασίας, θα αναφερθούμε αποκλειστικά στην τελευταία κατηγορία.

1.1 Σχεδιασμένη Εξαναγκαστική Μετανάστευση (ΣΕΜ)

Η Kelly Greenhill όρισε ως **σχεδιασμένη εξαναγκαστική μετανάστευση (ΣΕΜ) ("Coercive Engineered Migration")** *"τις διασυνοριακές μετακινήσεις πληθυσμών που δημιουργούνται ή χειραγωγούνται σκόπιμα για να προκαλέσουν πολιτικές, στρατιωτικές ή και οικονομικές παραχωρήσεις από ένα κράτος ή κράτη-στόχο"*[14]. Από την έρευνά της, διέκρινε 75 από 86 συνολικά περιπτώσεις μεταναστευτικών ροών που έλαβαν χώρα από την υπογραφή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες του 1951 και μετά, που αφορούν μία ΣΕΜ και χρησιμοποιήθηκε για να επιτευχθούν πολιτικές, στρατιωτικές, οικονομικές παραχωρήσεις, ή συνδυασμός αυτών[15]. Βάσει αυτού, σημείωσε ότι *"η εκμετάλλευση των προσφύγων και των μεταναστών ως εξαναγκαστικό όπλο δεν είναι κάτι νέο ούτε φανταστικό"* και για να τονίσει την σοβαρότητα του θέματος, ανέφερε ότι η συχνότητα εμφάνισης της ΣΕΜ είναι τουλάχιστον μία περίπτωση κάθε χρόνο (μεταξύ 1951 και 2006)[15].

[14]Kelly M. Greenhill, Weapons of Mass Migration: Forced Displacement, Coercion, and Foreign Policy (Ithaca and London: Cornell University Press, 2010), 13
[15]Kelly M. Greenhill, "Migration as a Weapon in Theory and in Practice", Military Review Vol. 96, No. 6. (2016): 24 & 30, url: http://web.archive.org/web/20161208161459/http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20161231_art007.pdf

1.2 Πλαίσιο Αναγνώρισης

Ένα κύριο ερώτημα που τίθεται είναι, το πως αναγνωρίζουμε εάν μία μετανάστευση προήλθε μέσα από μία ΣΕΜ. Η Kelly Greenhill έθεσε το πλαίσιο των τριών ερωτήσεων[16], όπου όταν και οι τρεις απαντήσεις αυτών είναι καταφατικές, τότε θεωρείται ότι μία ΣΕΜ έλαβε χώρα.

Συγκεκριμένα, η πρώτη ερώτηση αφορά το εάν οι μεταναστευτικές ροές ελέγχονται από κάποιον δράστη (κρατικό ή μη κρατικό φορέα) και όχι από τους ίδιους τους μετανάστες. Αποδεικτικά στοιχεία για να απαντήσουμε αποτελούν οι αναφορές, η χρονική στιγμή, το μέγεθος και ο προορισμός του μετακινούμενου πληθυσμού.

Σε θετική απάντηση επί της πρώτης ερώτησης, η αμέσως επόμενη ερώτηση αφορά το εάν οι ελεγχόμενες μεταναστευτικές ροές προήλθαν λόγω ύπαρξης στρατηγικών κινήτρων του δράστη. Αποδεικτικά στοιχεία για να απαντήσουμε αποτελούν οι δηλώσεις του δράστη αναφορικά με τις προθέσεις του σε συνδυασμό με τη χρονική στιγμή, το μέγεθος και τον προορισμό του μετακινούμενου πληθυσμού.

Τέλος, στη περίπτωση που και η δεύτερη ερώτηση απαντηθεί θετικά, απομένει να απαντηθεί το εάν οι μεταναστευτικές ροές χρησιμοποιούνται ως εκβιαστικά μέσα. Αποδεικτικά στοιχεία για να απαντήσουμε αποτελούν οι απειλές - αιτήματα του δράστη, η χρονική στιγμή και η συσχέτιση μεταξύ των απειλών του δράστη και των αποφάσεων της χώρας-στόχου, καθώς και οι δηλώσεις της χώρας-στόχου που αναφέρουν τον εκβιασμό του δράστη.

1.3 Σκιαγράφηση Δραστών: Προφίλ & Σκοποί

Από τα περιστατικά εφαρμογής ΣΕΜ που αναγνώρισε η Kelly Greenhill, διέκρινε ότι το προφίλ των δραστών ήταν πιο αδύναμο σε σχέση με εκείνο των χωρών-στόχων τους κατά το

[16] Όμοια υποσημείωσης 14, σελ. 21

81% των περιπτώσεων, ήταν πιο δυνατό κατά το 11% και συγκρίσιμο κατά το 8%[17]. Ειδικότερα, ταξινόμησε τους δράστες σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες: α) Δημιουργών, β) Προβοκατόρων, γ) Οπορτουνιστών[18] .

Επιπλέον, από την ανάλυση των προαναφερθέντων περιστατικών εφαρμογής ΣΕΜ, οι δράστες προέβησαν στη χρήση της με σκοπό να απαιτήσουν οφέλη σε επίπεδο πολιτικό κατά το 60%, οικονομικό 50%, στρατιωτικό 30%[19]. Παρατηρούμε ότι το άθροισμα είναι μεγαλύτερο του 100%, λόγω ότι υπήρξαν δράστες που είχαν σκοπό να απαιτήσουν οφέλη σε δύο ή και τρία επίπεδα[20]. Επομένως, βλέπουμε ότι οι σκοποί των δραστών μίας ΣΕΜ εμπίπτουν σε μία από τις τέσσερις κατηγορίες α) πολιτική, β) οικονομική, γ) στρατιωτική ή δ) συνδυασμός αυτών.

1.4 Ευαλωτότητα και Χώρες – Στόχοι

Η σύγκρουση μεταξύ των διεθνών δεσμεύσεων που έχει υπογράψει μία χώρα με την εσωτερική πολιτική που ακολουθεί, δημιουργεί μία νέα κατηγορία πολιτικού κόστους, που η Kelly Greenhill το ονόμασε το Κόστος της Υποκρισίας ("Hypocrisy Cost"). Ειδικότερα, όρισε ως Κόστος της Υποκρισίας "*το πολιτικό κόστος που προέρχεται από την ουσιώδη (ή αντιληπτή) διαφορά των δεσμεύσεων που βασίζονται στις φιλελεύθερες αξίες (π.χ. ιδεολογία) ή και στους διεθνείς κανόνες σε σχέση με τις αποδεδειγμένες ενέργειες που αντιβαίνουν τέτοιες δεσμεύσεις.*" Δηλαδή, όταν μία κυβέρνηση δεσμεύεται δημόσια για μία αρχή και εν συνεχεία οι πράξεις της είναι αντίθετες, δημιουργείται ένα πολιτικό κόστος που ονομάζεται κόστος της υποκρισίας.

[17]Όμοια υποσημείωσης 15, σελ. 25.
[18]Kelly M. Greenhill, Weapons of Mass Migration: Forced Displacement, Coercion, and Foreign Policy (Ithaca and London: Cornell University Press, 2010), 23
[19]Όμοια υποσημείωσης 15, σελ. 30.
[20] Kelly M. Greenhill, "Migration as a Weapon in Theory and in Practice", Military Review Vol. 96, No. 6. (2016): 30, url: http://web.archive.org/web/20161208161459/http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20161231_art007.pdf

Έστω, μία χώρα-στόχος που έχει υπογράψει διεθνείς συμβάσεις σχετικά με την αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία των προσφύγων και έστω για να αντιμετωπίσει μία απειλή μαζικής εισροής μεταναστών – προσφύγων, η κυβέρνησή της αναγκάζεται[21] να προβεί σε πράξεις επαναπατρισμού των αιτούντων άσυλο ή απλά στέλνοντας τους μετανάστες πίσω στα σύνορα, τότε είναι αντιμέτωπη με ένα πολιτικό κόστος, το κόστος της υποκρισίας. Αυτό είναι μία ηθική αντίφαση που αναγνωρίζει ο δράστης της ΣΕΜ και την εκμεταλλεύεται εσκεμμένα για να έχει διαπραγματευτικό πλεονέκτημα, με τρόπο τέτοιο ώστε να εξαναγκάσει τη κυβέρνηση της χώρας-στόχου να πάρει σοβαρές αποφάσεις που έχουν μεγάλο πολιτικό κόστος.

Συνήθως, χώρες που έχουν αναγνωρίσει διεθνείς συμβάσεις αναφορικά με την προστασία και υπεράσπιση όσων διαφεύγουν από τη βία, τις διώξεις, κλπ, διέπονται από δημοκρατικό πολίτευμα. Επομένως, αυτές οι χώρες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στο κόστος της υποκρισίας και ειδικά στη ΣΕΜ. Αυτό αποδείχθηκε στατιστικά από την Kelly Greenhill μετά από ανάλυση περιστατικών ΣΕΜ, όπου διέκρινε ότι οι χώρες-στόχοι ήταν στο 70% των περιπτώσεων χώρες με δημοκρατικό πολίτευμα[22].

1.5 Αποτελεσματικότητα

Η αποτελεσματικότητα της ΣΕΜ, βασίζεται σε δύο τακτικές: α) στην τακτική "capacity swamping" που αφορά στο κατά πόσο ο δράστης περιόρισε τις ικανότητες της χώρας στόχου να αποδεχτεί/φιλοξενήσει/αφομοιώσει τις μεταναστευτικές ροές και β) στην τακτική "political agitation" που αφορά στο κατά πόσο ο δράστης επηρέασε τη χώρα-στόχο να θέλει να

[21]Κάποιες φορές το οικονομικό – κοινωνικό κόστος (π.χ. αντιδράσεις τοπικού πληθυσμού λόγω ξενοφοβίας, αύξηση ανεργίας, μείωση μισθών, κλπ) ή και οι αναδυόμενες απειλές ασφαλείας (αύξηση εγκληματικότητας, τρομοκρατία, κλπ) από την αποδοχή μαζικών εισροών είναι ικανά να αναγκάσουν τις κυβερνήσεις να τις αποτρέψουν και να πάρουν μέτρα πρόληψης.

[22]Kelly M. Greenhill, "Migration as a Weapon in Theory and in Practice", Military Review Vol. 96, No. 6. (2016): 27, url: http://web.archive.org/web/20161208161459/http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20161231_art007.pdf

αποδεχτεί/φιλοξενήσει/αφομοιώσει τις μεταναστευτικές ροές. Η Kelly Greenhill αναφέρει ότι στο 74% των περιστατικών ΣΕΜ, οι δράστες πέτυχαν τουλάχιστον κάποιους από τους σκοπούς τους [23].

1.6 Στρατηγικές Αντιμετώπισης

Η στρατηγική του δράστη είναι να αναγκάσει τη χώρα-στόχο να αποδεχθεί ότι δεν έχει άλλη επιλογή αντιμετώπισης των μεταναστευτικών ροών, παρά μόνο αυτή της συνεργασίας μαζί του, ικανοποιώντας τα αιτήματά του.

Η Kelly Greenhill στην έρευνά της ανέφερε, ότι η στρατηγική που έχει μία χώρα-στόχος για την αντιμετώπιση μίας ΣΕΜ, δεν περιορίζεται στην επιλογή της παραχώρησης, αλλά υπάρχουν επιπλέον επιλογές, όπως η α) δωροδοκία τρίτων, β) αποδοχή / αφομοίωση, γ) στρατιωτική επέμβαση, δ) κλείσιμο χερσαίων συνόρων και αποτροπή Ε.Χ.Υ. Αναλυτικότερα, οι επιλογές αυτές περιγράφονται κάτωθι:

α) Δωροδοκία τρίτων: Αφορά την επιλογή της χώρα-στόχου να πείσει μία άλλη χώρα ή χώρες να αναλάβει τη διαχείριση των μεταναστών-προσφύγων (π.χ. υποδοχή αυτών), με αντάλλαγμα πολιτικά και οικονομικά οφέλη. Μία τέτοια επιλογή συχνά δεν είναι διαθέσιμη, ειδικά όταν οι πρόσφυγες είναι είδη εντός εδάφους της χώρας-στόχου ή και άλλες χώρες φοβούνται να αναλάβουν την διαχείρισή τους λόγω των αποσταθεροποιητικών συνεπειών που μπορούν να προκύψουν.

β) Αποδοχή / Αφομοίωση: Αφορά την επιλογή της χώρα-στόχου να αποδεχτεί ή και να αφομοιώσει τους μετανάστες-πρόσφυγες. Σε μία αναμενόμενη προσφυγική κρίση, η χώρα-στόχος κάνοντας δηλώσεις αναφορικά με την πρόθεσή της να προστατεύσει τους πρόσφυγες, δείχνει στο δράστη ότι δεν δύναται να εκβιαστεί.

[23] Kelly M. Greenhill, "Migration as a Weapon in Theory and in Practice", Military Review Vol. 96, No. 6. (2016): 30, url: http://web.archive.org/web/20161208161459/http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20161231_art007.pdf

Παρά ταύτα, σε μία μαζική εισροή προσφύγων, η εσωτερική πολιτική (π.χ. διαχείριση αντιδράσεων τοπικού πληθυσμού, αντιμετώπιση αύξησης εγκληματικότητας, εμφάνιση τρομοκρατίας), συχνά καθιστά την εκπλήρωση τέτοιων δηλώσεων προβληματική.

γ) Στρατιωτική Επέμβαση: Μία άλλη επιλογή, η οποία εξαρτάται από την ταυτότητα του δράστη και την επικρατούσα γεωπολιτική κατάσταση, αφορά την στρατιωτική επέμβαση της χώρα-στόχου για να σταματήσει την εκροή από την πηγή της. Βέβαια, από τη χρήση στρατιωτικής δύναμης, συνεπάγεται μία σειρά κινδύνων και κόστη.

δ) Κλείσιμο Χερσαίων Συνόρων και Αποτροπή Ε.Χ.Υ: Κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, η χώρα-στόχος μπορεί να σταματήσει τις εισροές επιλέγοντας το κλείσιμο των χερσαίων συνόρων ή και την αποτροπή εισόδου στα εθνικά χωρικά ύδατα. Η επιλογή αυτή απαιτεί το ουσιαστικό σφράγισμα των χερσαίων – θαλάσσιων συνόρων, από το οποίο συνεπάγεται η αναγκαιότητα ύπαρξης πόρων για το σκοπό αυτό. Όμως, μία τέτοια στρατηγική είναι σπάνια επιλέξιμη από χώρες-στόχους με δημοκρατικό πολίτευμα, καθόσον αυτόματα αναδύεται το κόστος της υποκρισίας.

ε) Παραχώρηση: Όταν οι παραπάνω τέσσερις στρατηγικές δεν είναι δυνατές να υιοθετηθούν ή θεωρούνται περισσότερο κοστοβόρες, μία ανεπιθύμητη αλλά αναγκαστική στρατηγική είναι αυτή της παραχώρησης. Δηλαδή, η χώρα-στόχος αναγκάζεται να ικανοποιήσει τουλάχιστον κάποια από τα αιτήματα του δράστη, προκειμένου να βρεθεί λύση[24]

[24]Kelly M. Greenhill, People Pressure: Strategic Engineered Migration as an Instrument of Statecraft and the Rise of the Human Rights Regime (Department of of Political Science: M.I.T. ,2004)

II. Μαζικα Μεταναστευτικα Κυματα στο Αιγαιο

Κεφαλαιο 2. Προσφυγικη Κριση & Κοινη Δηλωση Ε.Ε.-Τουρκιας ως αποτελεσμα ΣΕΜ

Από την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στη Συρία το 2011, σταδιακά η Τουρκία έγινε χώρα υποδοχής εκατομμυρίων Σύριων προσφύγων. Αυτό προέκυψε από την ακολουθητέα πολιτική των άνευ όρων ανοιχτών συνόρων για τους Σύριους πολίτες που προέρχονταν από τον εμφύλιο, η οποία εκ πρώτης όψεως βασίστηκε στην ανθρωπιστική και θρησκευτική αλληλεγγύη[25]. Ως αποτέλεσμα αυτής και της όλο και συνεχιζόμενης κακής κατάστασης που επικρατούσε στη Συρία, η Τουρκία έφτασε να φιλοξενεί μέχρι το τέλος του 2014 κοντά στο 1.5 εκατομμύριο Σύριους[26]. Ως συνέπεια αυτού, εμφανίστηκαν στο προσκήνιο οι όλο και αυξανόμενες ανησυχίες της Τουρκικής κοινωνίας, όπου οδήγησαν σε όλο και περισσότερες αρνητικές στάσεις απέναντι στους εισερχόμενους Σύριους[27]. Επίσης, το γεγονός ότι η Τουρκία δεν αναγνωρίζει τους εισερχόμενους Σύριους ως πρόσφυγες[28], τους έθετε σε ευάλωτη θέση, καθόσον το μέλλον τους ήταν ασαφής και ανασφαλής. Έτσι, οι Σύριοι πρόσφυγες που διέμεναν προσωρινά στη Τουρκία αναγκάστηκαν να βρουν διεξόδους προς την Ευρώπη.

Ως συνέπεια των ανωτέρω, τη τελευταία δεκαετία, η Ευρώπη μέσω των εξωτερικών συνόρων της Ελλάδα με τη Τουρκία, σταδιακά έγινε αποδέκτης μίας μαζικής παράνομης μικτής μετανάστευσης. Η κατασκευή του φράχτη από το φυλάκιο των Καστανέων έως τον ποταμό

[25]Rabia Karakaya Polat, "Religious solidarity, historical mission and moral superiority: construction of external and internal 'others' in AKP's discourses on Syrian refugees in Turkey",Critical Discourse Studies Vol 15, Issue 5 (2018):2, doi: https://doi.org/10.1080/17405904.2018.1500925

[26] Στατιστικά καταγεγραμμένων Σύριων προσωρινής προστασίας στη Τουρκία από 2011 έως 17-03-2021, Υπουργείο Εσωτερικών Τουρκίας, url:https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638

[27]Όμοια υποσημείωσης 25, σελ. 3

[28]"Η Τουρκία διατηρεί γεωγραφικό περιορισμό στη Σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες και στο συμπληρωματικό πρωτόκολλό της." Απόσπασμα από απάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην ερώτηση με αριθμό αναφοράς H-000125/2011

Έβρο, έργο που ολοκληρώθηκε κατά τα τέλη του έτους 2012, περιόρισε σημαντικά τις ροές[29], ενώ αύξησε την πίεση στα θαλάσσια σύνορα. Η πίεση κορυφώθηκε το έτος 2015, όπου καταγράφηκαν κοντά στο ένα εκατομμύριο παράνομων εισόδων μέσω των θαλάσσιων συνόρων του Ανατολικού Αιγαίου και σηματοδότησε το έτος της προσφυγικής κρίσης[30].

Η διαχείριση του προσφυγικού, αποτέλεσε ένα από τα πλέον φλέγοντα ζητήματα της επικαιρότητας τόσο για την Ελλάδα όσο και για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεδομένου του μεγάλου αριθμού των αιτούντων άσυλο[31] και των εγγενών ανεπαρκειών του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου[32], η Ε.Ε. προέβη σε μία σειρά από έκτακτες και ειδικές συνόδους[33], υιοθέτησε μία Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τη Μετανάστευση[34], ενεργοποίησε Κοινό

[29]Από τα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας καταγράφηκαν, το 2011 99.368 παράνομες εισόδοι αλλοδαπών (π.ε.α), το 2012 76.878 π.ε.α, το 2013: 43.002 π.ε.α. Πηγή: Αντιστράτηγος (ε.α.) Ε.Α. Ζαχαρούλα Τσιριγώτη, "Η προσφυγική κρίση του 2015" (Παρουσίαση, "Η Ευρωπαϊκή Διαχείριση του Μεταναστευτικού στην Ανατολική Μεσόγειο: Η ΕΕ, η Ελλάδα και η Τουρκία", ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET ΕΚΠΑ, 02 Δεκ. 2020)

[30]Ετήσια Ανάλυση Κινδύνου 2016 του Ευρωπαϊκού Οργανισμού FRONTEX, σελ 2, url:https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf

[31]1.255.600 αιτούντες άσυλο υπέβαλαν αίτηση για διεθνή προστασία στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πηγή: Eurostat, "newsrelease", (2016): url: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/

[32]Δρ. Βασιλική Ανδρ. Ζύγουρα, "Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ 2015: ΜΕΤΑΞΥ «ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ» ΚΑΙ «ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ»", ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET ΕΚΠΑ (2018): 14, url: https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2018/05/B.-Zygoura-_-H-eyopaiki-diaxeirisi-tis-prosfygikis-krisis-tou-2015-1.pdf

[33]α) Δελτίο Τύπου, "Έκτακτη σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 23 Απριλίου 2015 – Δήλωση", Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Μαρτ. 19, 2018, url: https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/

β) Δελτίο Τύπου," Justice and Home Affairs Council, 8-9 October 2015", Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ιουν. 14, 2018, url: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2015/10/08-09/

γ) Δελτίο Τύπου, "Meeting on the Western Balkans Migration Route: Leaders Agree on 17-point plan of action", Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Οκτ. 25, 2015, url: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5904

δ) Δελτίο Τύπου, "Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ με την Τουρκία, 29/11/2015 - Δήλωση ΕΕ - Τουρκίας", Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Μαρτ. 19, 2018, url: https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement

[34]Δελτίο Τύπου, "Καλύτερη διαχείριση όλων των πτυχών της μετανάστευσης: μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τη μετανάστευση", Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 13, 2015, url: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_15_4956

Σχέδιο Δράσης ΕΕ-Τουρκίας[35], με κύριο στόχο την μείωση των ροών και την αποτελεσματική διαχείρισή του προσφυγικού ζητήματος. Όμως, η προσφυγική κρίση ανάδειξε τις βαθιές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. και έφερε ρήξεις[36]. Οι αυξανόμενες παράτυπα εισερχόμενες ροές[37], οι αυξανόμενες τάσεις ξενοφοβίας[38], περιστατικά τρομοκρατικών επιθέσεων[39], οδήγησαν αρκετές χώρες της ζώνης Schengen να επανεισάγουν τους ελέγχους συνόρων στα εσωτερικά σύνορά τους βάσει του άρθρου 25 του Κώδικας Συνόρων του Schengen[40]. Οι μεταναστευτικές ροές χαρακτηρίστηκαν από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Donald Tusk στις 06-10-2015 ως "εκστρατεία υβριδικού πολέμου" από τους γείτονες, που στόχο είχαν να εξαναγκάσουν παραχωρήσεις και να βλάψουν την Ένωση[41]. Η

[35]Δελτίο Τύπου, "EU-Turkey joint action plan", Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Οκτ. 15, 2015, url: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5860

[36]Όμοια υποσημείωση με 32.

[37]βλ. Γράφημα 1

[38]α) Χαρακτηρισμός των μεταναστών ως "σμήνος" από τον Πρωθυπουργό της Αγγλίας στις 15-08-2015, Πηγή: Gregory Walton,"David Cameron insists describing migrants as a 'swarm' wasn't 'dehumanising'", The Telegraph,, Αυγ. 15, 2015, url: https://www.telegraph.co.uk/news/politics/david-cameron/11804861/David-Cameron-says-describing-migrants-as-a-swarm-wasnt-dehumanising.html

β) Χαρακτηρισμός των προσφύγων ως "στρατός" από τον Πρωθυπουργό της Ουγγαρίας στις 23-10-2015, Πηγή: Agence France-Presse, "Refugees 'look like an army', says Hungarian PM Viktor Orban", The Guardian, Οκτ. 23, 2015, url: https://www.theguardian.com/world/2015/oct/23/refugees-look-like-an-army-says-hungarian-pm-viktor-orban

γ) Δήλωση αναφορικά με το ότι οι μετανάστες μεταφέρουν ασθένειες στην Ευρώπη από τον Πρώην Πρωθυπουργό της Πολωνίας στις 13-10-2015, Πηγή: VANESSA GERA , "Right-wing Polish leader: Migrants carry diseases to Europe", AP NEWS, Οκτ. 14, 2015, url: https://apnews.com/article/5da3f41c4d924be0a2434900649dd0e6

δ) Δημοσκόπηση στη Σουηδία που δείχνει ότι το πιο δημοφιλές πολιτικό κόμμα είναι αυτό με την "αντιμεταναστευτική" πολιτική, 20-08-2015, Πηγή: Richard Orange, "Anti-immigrant Sweden Democrats now the biggest party, according to poll", The Telegraph, Αυγ. 20, 2015, url: https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/sweden/11814498/Anti-immigrant-Sweden-Democrats-now-the-biggest-party-according-to-poll.html

[39]π.χ. η τρομοκρατική επίθεση της 13ης Νοεμβρίου 2015 στο Stade de France στο Παρίσι, Πηγή: Ηρειώτου Ματίνα, "Ο ισλαμιστής της Λέρου και ο μίτος του τρόμου", Τα Νέα, Νοεμ. 16, 2015, url: https://www.tanea.gr/2015/11/16/world/o-islamistis-tis-leroy-kai-o-mitos-toy-tromoy

[40]Γερμανία ,Αυστρία, Σλοβενία, Σουηδία, Νορβηγία, Γαλλία, Μάλτα. Πηγή: Elspeth Guild, Evelien Brouwer, Kees Groenendijk, Sergio Carrera, "What is happening to the Schengen borders?", CEPS Paper in Liberty and Security in Europe, No. 86 (2015): 5-8, url: https://www.ceps.eu/download/publication/?id=9209&pdf=No%2086%20Schengenland_0.pdf

[41]Matthew Holehouse,"EU chief: Migrant influx is 'campaign of hybrid warfare' by neighbours to force concessions", The Telegraph, Οκτ. 6, 2015, url:

επαναφορά των εσωτερικών ελέγχων, σύμφωνα με δήλωση του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Donald Tusk στις 19-01-2016 [42], έθεσε σε κίνδυνο τη κατάρρευση της ζώνης Schengen και κατά συνέπεια της ίδιας της Ε.Ε., όπου δόθηκε περιθώριο δύο μηνών για την εύρεση λύσης. Ως μέρος της λύσης του προβλήματος, πραγματοποιήθηκε η Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας στις 18-03-2016[43], επέκταση του Κοινού Σχεδίου Δράσης ΕΕ-Τουρκίας.

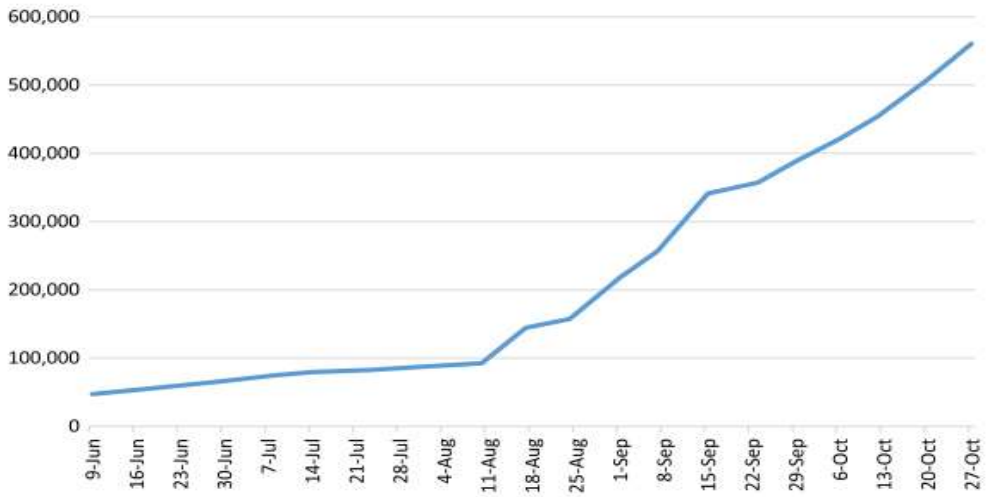

Γράφημα 1. *Αθροιστικές εβδομαδιαίες θαλάσσιες αφίξεις παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών στην Ελλάδα μεταξύ 9 Ιουνίου και 27 Οκτωβρίου 2015. Πηγή: The Leverage of the Gatekeeper: Power and Interdependence in the Migration Nexus between the EU and Turkey Asli Okyay & Jonathan Zaragoza-Cristiani*

Οι Nefise Ela Gokalp Aras[44] , Arthur Jennequin[45], Kelly M. Greenhill [46], απέδειξαν ξεχωριστά, ότι η Κοινή Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, ήταν αποτέλεσμα μίας πετυχημένης

---

https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/11915798/EU-chief-Migrant-influx-is-campaign-of-hybrid-warfare-by-neighbours-to-force-concessions.html

[42] News, "Schengen to fail in months if migration crisis not 'under control,' says Tusk", Deutsche Welle, Ιαν 19, 2016, url:https://www.dw.com/en/schengen-to-fail-in-months-if-migration-crisis-not-under-control-says-tusk/a-18989697

[43]Δελτίο Τύπου, "Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016 ", Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Μαρτ. 03, 2019, url: https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/

[44]βλ. υποσημείωση 4

Σχεδιασμένης Εξαναγκαστικής Μετανάστευσης (ΣΕΜ) της Τουρκίας, που αποκόμισε οικονομικά και πολιτικά οφέλη.

Ενδεικτικά, μία από τις τεχνικές που εφάρμοσε η Τουρκία, ήταν η "swamping capacity"47. Η Τουρκία επηρέασε την ικανότητα της Ε.Ε. να διαχειριστεί την προσφυγική κρίση, με την αύξηση των μεταναστευτικών ροών. Αυτό φαίνεται από την συνεργασία Ε.Ε.-Τουρκίας μέσω του από 15-10-2015 Κοινού Σχεδίου Δράσης Ε.Ε.-Τουρκίας, σε μία περίοδο (Οκτώβριος 2015) που καταγράφηκαν οι περισσότερες παράνομες είσοδοι κατά την εξέλιξη της προσφυγικής κρίσης48.

Με την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκία, η Τουρκία ανέλαβε, μεταξύ άλλων, το ρόλο του "φύλακα πύλης" των μεταναστευτικών ροών στην Ε.Ε.[49], αναγνωρίστηκε ως μία ασφαλή χώρα που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα με ευαισθησία στην ανθρωπιστική κρίση[50], ενώ η χρονική στιγμή που έγινε, της έδωσε τη δυνατότητα να παρουσιάζει ότι η επιβίωση της ζώνης Schengen εξαρτιόταν από την δικιά της επιθυμία να συνεργαστεί[51]. Ως επακόλουθο αυτών, η Τουρκία απέκτησε ένα διαπραγματευτικό πλεονέκτημα για την μετά-εποχή της Κοινής Δήλωσης.

Εν συνεχεία, αμέσως μετά την Κοινή Δήλωση, οι μεταναστευτικές ροές μειώθηκαν αισθητά52, το οποίο αποδεικνύει ότι η Τουρκία είχε την δυνατότητα να τις ανακόψει από πριν.

---

[45]βλ. υποσημείωση 5
[46]βλ. υποσημείωση 6
[47]βλ. Κεφ. 1.5
[48]βλ. Γράφημα 2
[49]*"3) Η Τουρκία θα λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα με σκοπό να αποτρέψει το άνοιγμα νέων θαλάσσιων ή χερσαίων οδών παράνομης μετανάστευσης από την Τουρκία προς την ΕΕ και θα συνεργασθεί εν προκειμένω με τις γειτονικές χώρες καθώς και με την ΕΕ.",* Απόσπασμα από την Κοινή Δήλωση Ε.Ε. -Τουρκίας.
[50]Asli Okyay, Jonathan Zaragoza-Cristiani,"The Leverage of the Gatekeeper: Power and Interdependence in the Migration Nexus between the EU and Turkey", Italian Journal of International Affairs Vol 51, Issue 4 (2016): 54, doi:https://doi.org/10.1080/03932729.2016.1235403
[51]Arthur Jennequin, Turkey and the Weaponization of Syrian Refugees (Brussels International Center, 2020), 4, url: https://www.bic-rhr.com/sites/default/files/inline-files/ME%20Policy%20Report%20-%20Turkey%20and%20the%20Weaponization%20of%20Syrian%20Refugees%20-%20Jan%202020.pdf
[52]βλ. Γράφημα 2

Όμως σταδιακά οι ροές ξανά εμφανίστηκαν αισθητά από το 201853, ενώ παράλληλα η Τουρκία απεύθυνε επανειλημμένα μία σειρά απειλών προς την Ε.Ε. αναφορικά με το "άνοιγμα της πόρτας" των μεταναστευτικών ροών54. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε, ότι η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε το διαπραγματευτικό της πλεονέκτημα μέσω μίας νέας στρατηγικής ΣΕΜ, με στόχο να αποκομίσει οικονομικά και πολιτικά οφέλη από την Ε.Ε., στο πλαίσιο μίας επεκτατικής γεωστρατηγικής στη Βόρεια Συρία. Για να το αποδείξουμε, θα στηριχθούμε στο πλαίσιο αναγνώρισης των τριών ερωτήσεων, που παρουσιάσαμε στο πρώτο κεφάλαιο.

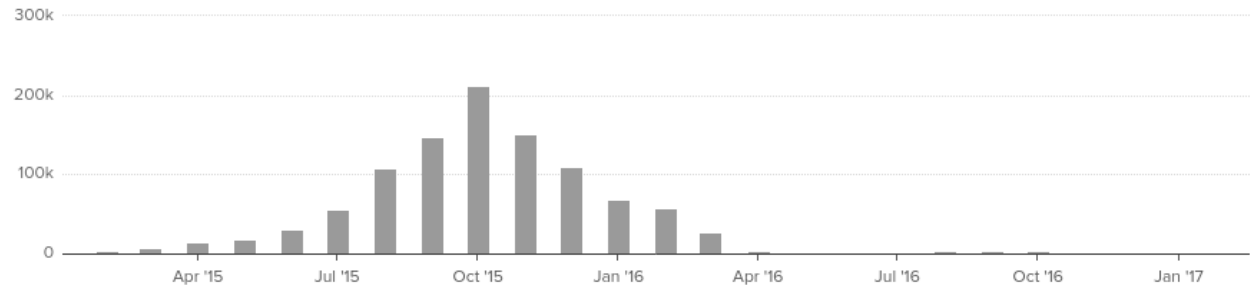

Γράφημα 2. *Μηνιαία στατιστικά καταγραφής π.τ.χ που παράνομα εισήλθαν εντός Ε.Ε., μέσω των θαλάσσιων και χερσαίων συνόρων Ελλάδας-Τουρκίας (Φεβρουάριος 2015 έως Ιανουάριος 2017). Πηγή: UNHCR, "Mediterranean Situation", Operational Portal Refugee Situations, Μαρτ. 22, 2021, url: https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179*

[53]βλ. Γράφημα 3

[54]Δηλώσεις Προέδρου της Τουρκίας Recep Tayyip Edorgan:

α) 25-11-2016:*"Αν προχωρήσετε περισσότερο, οι πύλες των συνόρων θα ανοίξουν",* Πηγή: Caroline Mortimer, "President Erdogan: I will open gates for migrants to enter Europe if EU blocks membership talks", Independent, Νοεμ. 25, 2016, url:https://www.independent.co.uk/news/world/europe/president-erdogan-turkey-eu-membership-migrants-refugees-europe-warning-a7438316.html

β) 22-03-2017: *"Εάν η Ευρώπη συνεχίσει έτσι, κανένας Ευρωπαίος σε κανένα μέρος του κόσμου δεν μπορεί να περπατήσει με ασφάλεια στους δρόμους"*, Πηγή:Ece Toksabay, Tuvan Gumrukcu,"Erdogan warns Europeans 'will not walk safely' if attitude persists, as row carries on", Reuters, Μαρτ. 22, 2017, url: https://www.reuters.com/article/us-turkey-referendum-europe-idUSKBN16T13E

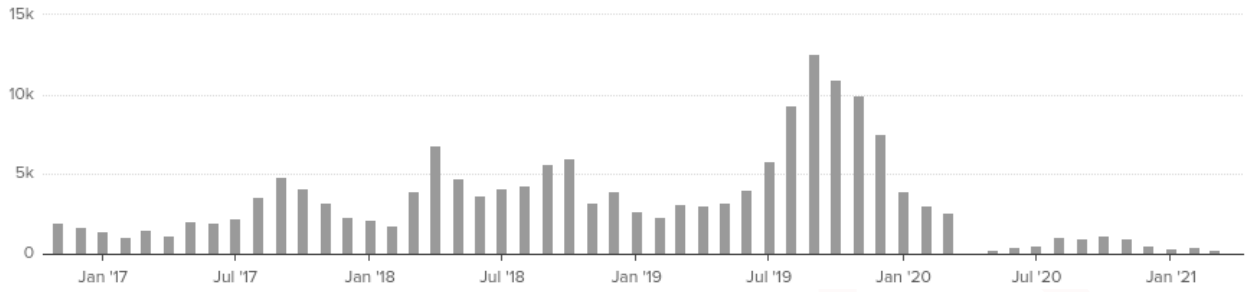

Γράφημα 3. *Μηνιαία στατιστικά καταγραφής π.τ.χ που παράνομα εισήλθαν εντός Ε.Ε., μέσω των θαλάσσιων και χερσαίων συνόρων Ελλάδας-Τουρκίας (Νοέμβριος 2016 έως Μάρτιος 2021). Πηγή: UNHCR, "Mediterranean Situation", Operational Portal Refugee Situations, Μαρτ. 22, 2021, url: https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΣΕΜ & "ΖΩΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ"

Σε συνέχεια της Τουρκικής στρατιωτικής επέμβασης "Ασπίδα του Ευφράτη" (2016), έλαβε χώρα στις 19 Ιανουαρίου 2018, η Τουρκική στρατιωτική επιχείρηση "Κλάδος Ελαίας" στο Αφρίν, Βορειοδυτικά της Συρία. Η επιχείρηση αυτή, σύμφωνα με την Τουρκία, βασίστηκε στο άρθρο 51 του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, λόγω των αυξανόμενων τρομοκρατικών επιθέσεων από Κούρδους της περιοχής55. Κατά την διάρκεια αυτής, σύμφωνα με δήλωση της Εκπροσώπου του Υπουργείου Εξωτερικών της Ρωσίας Maria Zakharova, σκοτώθηκαν χιλιάδες άμαχοι56, ενώ σύμφωνα με έκθεση της Βοηθού Γενικού Γραμματέα Ο.Η.Ε. Ursula Mueller57 και του Συριακού Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων58, εκτοπίστηκαν από 137.000 έως 350.000 Σύριοι Κουρδικής καταγωγής. Επίσης, στην περιοχή Αφρίν μεταφέρθηκαν χιλιάδες προστατευόμενοι Άραβες και Τουρκμένοι, μία τακτική που χαρακτηρίστηκε εθνική κάθαρση59, στο πλαίσιο μίας επεκτατικής γεωστρατηγικής στη Βόρεια Συρία.

Ο εκτοπισμός χιλιάδων Σύριων Κουρδικής καταγωγής ως αποτέλεσμα της επιχείρησης "Κλάδος Ελαίας", αύξησε τους πρόσφυγες στη Τουρκία, το οποίο δικαιολογείται από την

[55]"Identical letters dated 20 January 2018 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council", United Nations Security Council, Ιαν. 22, 2018, url: https://undocs.org/en/S/2018/53

[56]Maria Zakharova, "Briefing by Foreign Ministry Spokesperson Maria Zakharova, Moscow, February 15, 2018 ", Φεβρ. 15, 2018, url: https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/-/asset_publisher/D2wHaWMCU6Od/content/id/3077521

[57]Ursula Mueller,"Statement to the Security Council on Syria", U.N. , Απριλ. 25, 2018, url: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ASG%20Statement%20to%20Security%20Council%20on%20Syria%20As%20delivered.pdf

[58]"More than 570 thousand people were killed on the Syrian territory within 8 years of revolution demanding freedom, democracy, justice, and equality", Syrian Observation for Human Rights, Μαρτ. 15, 2019, url: https://www.syriahr.com/en/120851/

[59]Η συγκεκριμένη περίπτωση είναι μία στρατηγικά σχεδιασμένη εκτοπιστική μετανάστευση, το οποίο είναι πέραν των σκοπών της παρούσας εργασίας. Πηγή: Mohammed Sami, Operation Peace Spring: Delusion in Turkey's Objectives (Brussels International Center, 2019), 4, url: https://www.bic-rhr.com/sites/default/files/inline-files/Mohammed%20Sami_Final%20Policy%20Report%20.officiel.pdf

αύξηση των Σύριων προσωρινής προστασίας στη Τουρκία60, αλλά και από την ετήσια ανάλυση κινδύνου του Frontex για το έτος 201861, που σημειώθηκε ότι οι μεταναστευτικές ροές από την διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου παρουσίασαν αύξηση κατά 34% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με τη Συριακή εθνικότητα να παραμένει η πιο κοινή. Ο αριθμός των Σύριων στη Τουρκία για το έτος 2018 ήταν πάνω από 3.6 εκατομμύρια, ενώ παράλληλα παρουσιάστηκε η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση της Τουρκίας62. Επιπλέον, εκείνη την περίοδο έληξε το πρόγραμμα οικονομικής στήριξης για τους πρόσφυγες της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας. Σε αυτό το περιβάλλον εκείνης της περιόδου, στις 05 Σεπτεμβρίου 2019, η Τουρκία αναζητάει, εκβιαστικά63, από την Ε.Ε. οικονομική στήριξη για την δημιουργία μίας "ζώνης ασφαλείας" στη Βόρεια Συρία, προκειμένου παραχθούν στους πρόσφυγες ανθρωπιστικές συνθήκες διαβίωσης, ένα σχέδιο που θα παρουσίαζε λίγες μέρες μετά στις 24 Σεπτεμβρίου 2019 στο συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών64.

[60]βλ. Γράφημα 4

[61]Frontex, Risk Analysis for 2019 (Warsaw, 2019), 6 & 8, url: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf

[62] Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, "Turkish currency and debt crisis, 2018", Wikipedia, url: https://en.wikipedia.org/wiki/Turkish_currency_and_debt_crisis,_2018

[63]Αυτολεξεί δήλωση Προέδρου Τουρκίας Recep Tayyip Edorgan απευθυνόμενος στην Ε.Ε.:*"Δώστε μας υλικοτεχνική υποστήριξη και μπορούμε να κατασκευάσουμε κατοικίες σε βάθος 30 χλμ. (20 μίλια) στη βόρεια Συρία. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να τους παρέχουμε ανθρωπιστικές συνθήκες διαβίωσης. Αν δεν το κάνετε θα πρέπει να ανοίξουμε τις πύλες". Πηγή: Nevzat Devranoglu, Tuvan Gumrukcu, "Turkey plans to return one million Syrians, warns of new migrant wave in Europe", Reuters, Σεπτ. 19, 2019, url:* https://www.reuters.com/article/cnews-us-security-syria-turkey-idCAKCN1VQ13K-OCATP

[64]"Erdogan speaks at 74th UNGA on safe zone in Syria", Σεπτ. 24, 2019, url:https://www.youtube.com/watch?v=Dc8at5RnRdU

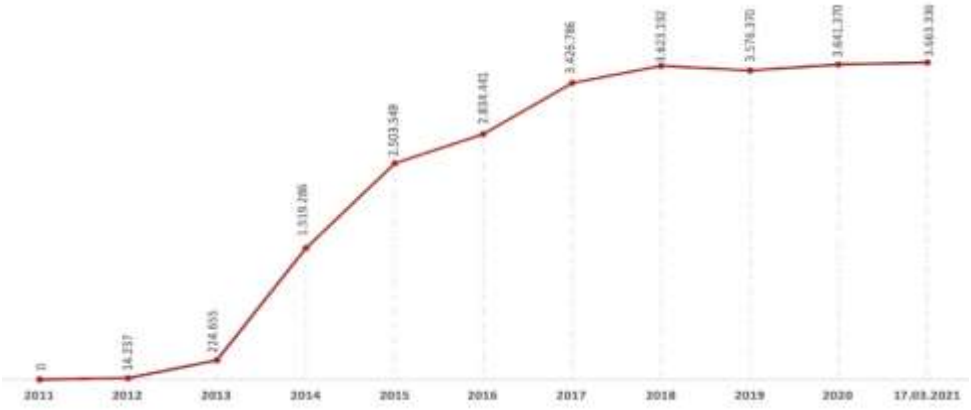

Γράφημα 4. *Καταγεγραμμένοι Σύριοι προσωρινής προστασίας στη Τουρκία, από 2011 έως 17-03-2021. Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών Τουρκίας, url: https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638*

Παρατηρούμε ότι η Τουρκία προκειμένου να ολοκληρώσει το σχέδιό της65, εκβιάζει την Ε.Ε. για οικονομική στήριξη, εκμεταλλευόμενη τον μεγάλο αριθμό Σύριων προσφύγων που είχε στο έδαφός της. Αυτή η εκμετάλλευση προήλθε μέσα από μία στρατηγική ΣΕΜ. Για να το αποδείξουμε, θα βασιστούμε στο πλαίσιο αναγνώρισης των τριών ερωτήσεων της Kelly Greenhill. Αρχικά, θα παρουσιάσουμε με χρονολογική σειρά δηλώσεις σημαντικών προσώπων εκείνης της περιόδου και στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τις μεταναστευτικές ροές που καταγράφηκαν. Τέλος, μέσα από την διασύνδεση των ανωτέρω, θα απαντήσουμε τις ερωτήσεις του πλαισίου αναγνώρισης.

<u>Χρονολογική σειρά δηλώσεων:</u>

- Στις 09 Οκτωβρίου 2019 έλαβε χώρα η Τουρκική στρατιωτική επιχείρηση "Πηγή Ειρήνης" Βορειοανατολικά της Συρίας, στο πλαίσιο δημιουργίας μίας "ζώνη

[65]Η Τουρκία παρουσίασε το σχέδιο της "ζώνη ασφαλείας" ως σχέδιο ανθρωπιστικού χαρακτήρα για την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες, όπου η Ε.Ε. είχε καθήκον να βοηθήσει οικονομικά. Όμως, έχοντας υπόψη τις μετεγκαταστάσεις πληθυσμών στο Αφρίν (Βορειοδυτικά Συρίας) μετά το πέρας της επιχείρησης "Κλάδος Ελαίας", το οποίο όπως είδαμε χαρακτηρίστηκε ως τακτική εθνικής κάθαρσης, ενδεχομένως η Τουρκία με το σχέδιο "ζώνης ασφαλείας" να ήθελε συν άλλων να επαναλάβει την τακτική της εθνικής κάθαρσης στα Βορειοανατολικά της Συρίας σε ένα πλαίσιο επεκτατικής γεωστρατηγικής γενικότερα στη Βόρεια Συρία.

ασφαλείας". Την ίδια ημέρα, ο τότε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean-Claude Juncker, στην ομιλία του στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου χαρακτήρισε την επιχείρηση στρατιωτική, που δεν θα οδηγούσε σε καλά αποτελέσματα και δήλωσε ότι η Ε.Ε. δεν θα πλήρωνε για την δημιουργία της "ζώνης ασφαλείας"66. Στον ίδιο χαρακτηρισμό και δήλωση προέβη μετά από λίγο και η Ύπατη Εκπρόσωπος / Αντιπρόεδρος της Ε.Ε. Federica Mogherini67.

- Μία ημέρα μετά, στις 10 Οκτωβρίου 2019, ο Πρόεδρος της Τουρκίας Recep Tayyip Edorgan απείλησε ξανά την Ε.Ε., με την κάτωθι αυτολεξεί δήλωση[68],

  > *"Γεια σου Ευρώπη, ξύπνα! Το λέω ξανά. Αν προσπαθήσετε να χαρακτηρίσετε την επιχείρησή μας εκεί ως εισβολή, το καθήκον μας είναι απλό: θα ανοίξουμε τις πόρτες και θα σας στείλουμε 3,6 εκατομμύρια μετανάστες"*

- Στις 14 Οκτωβρίου 2019, το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. υιοθέτησε69 την ίδια στάση με εκείνη των Jean-Claude Juncker και Federica Mogherin. Όμοια, προέβη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 17-18 Οκτωβρίου 201970.

---

[66]Jean-Claude Juncker,"Ομιλία του Προέδρου Juncker στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με την ευκαιρία της συζήτησης για τις προετοιμασίες για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17-18 Οκτωβρίου 2019", Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Brussels, 2019), url: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_19_6059

[67]Federica Mogherini, "Speech by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the European Parliament plenary session on the situation in northern Syria", EU E.A.S., Οκτ. 9,2019, url: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/68651/speech-high-representativevice-president-federica-mogherini-european-parliament-plenary_en

[68]Roland Oliphant,"Turkey's Erdogan threatens to send 'millions' of refugees to Europe if EU calls Syria offensive 'invasion'", The Telegraph, Οκτ. 10, 2019, url: https://www.telegraph.co.uk/news/2019/10/10/turkeys-erdogan-threatens-send-millions-refugees-europe-eu-calls/

[69]OUTCOME OF THE COUNCIL MEETING 3720th Council meeting Foreign Affairs (Luxembourg, 2019), url:https://www.consilium.europa.eu/media/41182/st13066-en19.pdf

[70]European Council meeting (17 and 18 October 2019) – Conclusions (Brussels,2019), url: https://www.consilium.europa.eu/media/41123/17-18-euco-final-conclusions-en.pdf

- Στις 07 Νοεμβρίου 2019, ο Πρόεδρο της Τουρκίας Recep Tayyip Edorgan επανέλαβε την απειλή της 05/09/2019 προς την Ε.Ε., με την ακόλουθη αυτολεξεί δήλωση[71],

> *"Είτε λάβουμε υποστήριξη είτε όχι, θα συνεχίσουμε να βοηθάμε τους επισκέπτες που φιλοξενούμε. Αλλά, αν αυτό δεν λειτουργήσει, τότε θα πρέπει να ανοίξουμε τις πόρτες".*

Μεταναστευτικές ροές:

Παρακάτω ακολουθούν τα ημερήσια στατιστικά παράνομης εισόδου προσώπων τρίτης χώρας από τα θαλάσσια σύνορα του Ανατολικού Αιγαίου.

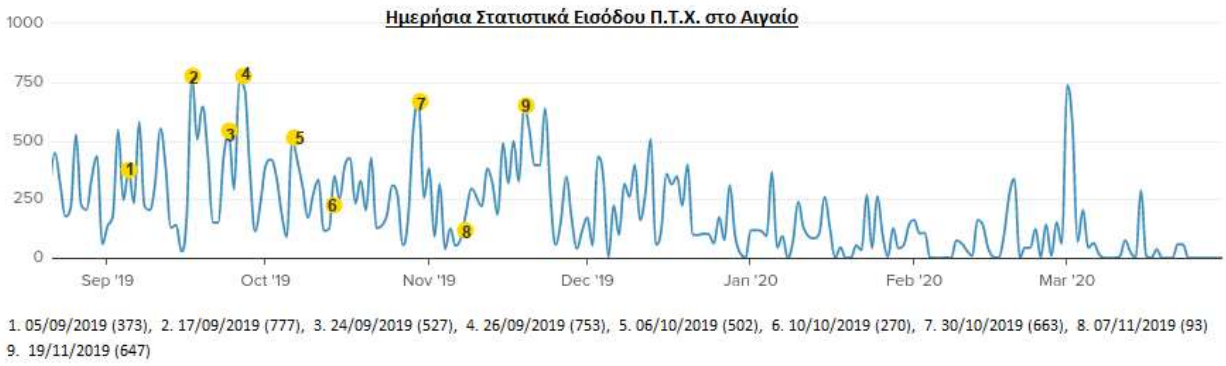

Γράφημα 4. *Ημερήσια στατιστικά παράνομης εισόδου προσώπων τρίτης χώρας (π.τ.χ.) από τα σύνορα του Ανατολικού Αιγαίου. Πηγή: UNHCR, "Mediterranean Situation", Operational Portal Refugee Situations, Μαρτ. 22, 2021, url: https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179 , με σημειώσεις του συγγραφέα.*

Διασύνδεση – Αναγνώριση:

- Η πρώτη ερώτηση του πλαισίου αναγνώρισης μίας ακολουθητέας στρατηγικής ΣΕΜ, αφορά το εάν η Τουρκία έλεγξε τις μεταναστευτικές ροές. Η απάντηση

[71] Reuters Staff,"Erdogan says Turkey will let refugees into Europe if EU does not support it", Reuters, Νοεμ. 07, 2019, url: https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-migrants-idUSKBN1XH26G

είναι θετική, καθόσον λίγες ημέρες μετά από κάθε μία από τις τρεις δηλώσεις του κ. Recep Tayyip Edorgan (05/09/2019, 10/10/2019, 07/11/2019), παρατηρείται αύξηση στις εισόδους παράτυπα π.τ.χ. (17/09/2019, 30/10/2019, 19/11/2019) .

- Η δεύτερη ερώτηση, αφορά το εάν η Τουρκία είχε κάποιο στρατηγικό κίνητρο από τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών. Η απάντηση είναι καταφατική, καθόσον στις δύο δηλώσεις του Recep Tayyip Edorgan (05/09/2019, 07/11/2019) αναφέρεται στην οικονομική υποστήριξη από την Ε.Ε. για τη δημιουργία μίας "ζώνης ασφαλείας", ενώ στην τρίτη δήλωση (10/10/2019) αναφέρεται στο να μην χαρακτηριστεί η επιχείρηση στρατιωτική εισβολή. Τα κίνητρα λοιπόν ήταν από τη μία το οικονομικό όφελος, που θα χρησιμοποιόταν για την ολοκλήρωση του σχεδίου "ζώνης ασφαλείας" και από την άλλη το πολιτικό όφελος, που θα χρησιμοποιόταν για την ανάδειξη ή ενίσχυση της ανθρωπιστικής εικόνας της Τουρκίας στη διεθνή κοινότητα.
- Η τρίτη ερώτηση, αφορά το εάν η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε τις μεταναστευτικές ροές εκβιαστικά. Και εδώ η απάντηση είναι καταφατική, καθόσον και στις τρεις δηλώσεις του Recep Tayyip Edorgan, απείλησε με αύξηση των μεταναστευτικών ροών εάν δεν ικανοποιούνταν τα αιτήματά του. Επίσης, η Ε.Ε. αναγνώρισε την απειλή, το οποίο φαίνεται από το κάτωθι αυτολεξεί συμπέρασμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 17-18 Οκτωβρίου 2019[72] ,

> *"Η Ε.Ε. καταδικάζει τη μονομερή στρατιωτική δράση της Τουρκίας στη Βορειοανατολική Συρία, η οποία προκαλεί απαράδεκτα ανθρώπινα δεινά, υπονομεύει τον αγώνα κατά του Da'esh και απειλεί σε μεγάλο βαθμό την Ευρωπαϊκή ασφάλεια."*

[72]European Council,"European Council, 17-18 October 2019 ", European Council Council of the European Union, Μαρτ. 5, 2020, url:https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2019/10/17-18/

- Επομένως, σύμφωνα με το πλαίσιο αναγνώρισης της Kelly M. Greenhill, εφόσον και οι τρεις ερωτήσεις είναι καταφατικές, αποδεικνύεται ότι η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε τις μεταναστευτικές ροές εκείνης την περιόδου για να πετύχει οικονομικά και πολιτικά οφέλη και αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα μίας στρατηγικά σχεδιασμένης εξαναγκαστικής μετανάστευσης (ΣΕΜ).

Είδαμε ότι από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις "Κλάδος Ελαίας" και "Πηγή Ειρήνης", δημιουργήθηκε ένα νέο κύμα προσφύγων, το οποίο εκμεταλλεύτηκε από την Τουρκία κάτω από μία στρατηγική σχεδίαση, με στόχο να επωφεληθεί οικονομικά και πολιτικά σε θέματα που αφορούσαν μία επεκτατική γεωστρατηγική στη Βόρεια Συρία. Παρά ταύτα, η σχεδίαση απέτυχε, καθόσον δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Όμως, αν κοιτάξουμε όλα τα δεδομένα εκείνης της περιόδου, θα δούμε ότι έλαβαν χώρα μία σειρά κλιμακούμενων ζητημάτων στην Ελλάδα, ως αποτέλεσμα της αντιμετώπισης της ΣΕΜ που παρουσιάσαμε. Θα αποδείξουμε στο επόμενο κεφάλαιο, ότι τα ζητήματα αυτά εκμεταλλεύτηκαν από την Τουρκία μέσω μίας Στρατηγικά Σχεδιασμένης Εξαγωγικής Μετανάστευσης (ΣΕΞΜ), από την μετεξέλιξη της προαναφερθείσας στρατηγικής ΣΕΜ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΕΜ ΣΕ ΣΕΞΜ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο είδαμε, ότι στο πλαίσιο μίας στρατηγικής ΣΕΜ, οι μεταναστευτικές ροές στο Ανατολικό Αιγαίο αυξήθηκαν την περίοδο 2018-2019. Η εν λόγω στρατηγική αποδείχθηκε μη αποτελεσματική, καθόσον δεν έφερε στην Τουρκία τα επιθυμητά οφέλη τη δεδομένη χρονική στιγμή. Η Ε.Ε., για να την αντιμετωπίσει, στηρίχθηκε, μέσω της Ελλάδας, στην είδη εφαρμοζόμενη στρατηγική της αποδοχής/αφομοίωσης73.

Στο πλαίσιο της στρατηγική αυτής, δημιουργήθηκαν αρχικά πέντε (05) Κέντρα Υποδοχής & Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.), στα νησιά Λέσβου – Χίου – Σάμου – Λέρου – Κω του Ανατολικού Αιγαίου, με σκοπό την προσωρινή παραμονή των νέων παράνομων εισερχομένων π.τ.χ., έως την ολοκλήρωση των διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης. Όμως λόγω του υψηλού αριθμού αιτούντων ασύλου74, των εγγενών ανεπαρκειών του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, της έλλειψης Ευρωπαϊκής αλληλεγγύης μεταξύ των Κρατών Μελών της Ε.Ε και των συνεχιζόμενων μεταναστευτικών ροών που έλαβαν χώρα εκείνη την περίοδο, συσσωρεύτηκε ένας πολύ μεγάλος αριθμός π.τ.χ. εντός έκαστου Κ.Υ.Τ. για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε σχέση με τον αριθμό που αρχικώς είχαν σχεδιαστεί75. Ως συνέπεια αυτού, παρουσιάστηκαν μία σειρά κλιμακούμενων ζητημάτων.

---

[73]Μία από τις στρατηγικές που υιοθετήθηκαν από την έναρξη της προσφυγικής κρίσης ήταν αυτή της Αποδοχής/Αφομοίωσης. Μία άλλη ήταν η στρατηγική της Δωροδοκίας Τρίτων (Κοινή Δήλωση Ε.Ε. - Τουρκίας).

[74]Ο Διευθυντής Υπηρεσίας Ασύλου Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ. Μάρκος Καραβίας επισημαίνει ότι *«παρά τη συνολική πτώση του αριθμού των αιτήσεων ασύλου στην Ευρώπη το έτος 2017, η Ελλάδα συνεχίζει να βρίσκεται υπό δυσανάλογη πίεση.[...] το 2017 η Υπηρεσία Ασύλου κατέγραψε 58.642 αιτήσεις, με τον αριθμό να κινείται αυξητικά εντός του 2018, κατά τους πρώτους εννέα μήνες του οποίου καταγράφηκαν 47.390 αιτήσεις. Το ίδιο διάστημα εντός τους 2018 η Υπηρεσία εξέδωσε 33.091 αποφάσεις σε α΄ βαθμό. Με βάση τα τελευταία στατιστικά της Eurostat, η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τις αιτήσεις ασύλου ανά κάτοικο, μετά την Κύπρο. Καθίσταται συνεπώς φανερό ότι η Ελλάδα σηκώνει ένα σημαντικό βάρος εντός της Ένωσης». Πηγή: ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΨΗΠΤΕ, "ΕΚΔΟΣΗ 4^{ΟΥ} ΤΕΥΧΟΥΣ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ-ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ", ΓΓΕ&Ε, Νοέμ. 20, 2018, url:*https://infocrisis.gov.gr/1600/ekdosi-4ou-teyxous-tou-enimerotikoy-deltiou-gia-to-prosfygiko/

[75]βλ. γραφήματα 5 έως 9.

Συγκεκριμένα, από τα μέσα του έτους 2018 και μετά, καταγράφηκαν διάφορα επεισόδια στα κατά τόπους Κ.Υ.Τ., όπως συγκρούσεις μεταξύ αντιμαχόμενων θρησκευτικών κι εθνικών ομάδων π.τ.χ. που διέμεναν στο Κ.Υ.Τ. Λέσβου (25-05-201876, 29-06-201977), ξέσπασμα πυρκαγιών σε Κ.Υ.Τ Λέσβου και Σάμου (29-09-201978, 14-10-201979), συγκρούσεις μεταξύ π.τ.χ. και τοπικής αστυνομίας στο Κ.Υ.Τ. Σάμου (19-12-201980), διάφορα επεισόδια κατά τη διάρκεια πορείας διαμαρτυρίας π.τ.χ. στη Μυτιλήνη (03-02-202081). Συγκρίνοντας τις ημερομηνίες που έλαβαν χώρα τα ανωτέρω επεισόδια με την υπερπλήρωση των Κ.Υ.Τ. που βλέπουμε στα κάτωθι γραφήματα82 εκείνες τις ημερομηνίες, παρατηρούμε ότι αλληλοσυνδέονται. Οι αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές εκείνης της περιόδου, είχαν ως αποτέλεσμα την υπερπλήρωση των Κ.Υ.Τ., που είχε ως συνέπεια τη διατάραξη της κοινωνικής γαλήνης.

[76]"Λέσβος: Τεταμένη η κατάσταση μετά τα επεισόδια στη Μόρια (φωτογραφίες και βίντεο)", ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Μάιος 26, 2018, url: https://www.kathimerini.gr/society/966393/lesvos-tetameni-i-katastasi-meta-ta-epeisodia-sti-moria-fotografies-kai-vinteo/

[77]"«Βράζει» ξανά η Μόρια: Επεισόδια με τραυματίες και συλλήψεις", iefimerida, Ιούν. 29, 2019, url: https://www.iefimerida.gr/ellada/epeisodia-me-traymaties-kai-syllipseis-sti-moria

[78]"Εκρυθμη η κατάσταση στη Μόρια : Αγρια επεισόδια, συγκρούσεις και δύο νεκροί – Πρωτοβουλίες αναλαμβάνει η κυβέρνηση",Το Βήμα, Σεπτ. 30, 2019, url: https://www.tovima.gr/2019/09/30/society/ekrythmi-i-katastasi-sti-moria-agria-epeisodia-sygkrouseis-kai-dyo-nekroi/

[79]"Πυρκαγιά στο ΚΥΤ Σάμου", Η εφημερίδα των συντακτών, Οκτ. 14, 2019, url: https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/214777_pyrkagia-sto-kyt-samoy

[80]"Συγκρούσεις μεταναστών με αστυνομικούς έξω από το ΚΥΤ Σάμου", samostimes, Δεκ. 19, 2019, url: https://samostimes.gr/portal2/nea-samos/koinonia/1853-sygkroyseis-metanaston-me-astynomikoys-ekso-apo-to-kyt-samou

[81]"Μεταναστευτικό: Χημικά σε πορεία αιτούντων ασύλου στη Μόρια – Βίντεο", sputnik, Φεβρουάριος 03, 2020, url: https://sputniknews.gr/topikes-eidiseis/202002036211504-metanasteutiko-poreia-aitounton-asylou-sti-moria/

[82]Γραφήματα διαμενόντων π.τ.χ. σε Κ.Υ.Τ. Ανατολικού Αιγαίου από 01-01-2018 έως 01-03-2020, σε σχέση με την χωρητικότητα του κάθε Κ.Υ.Τ. Δημιουργία κατόπιν σύνθεσης πληροφοριών από την αποτύπωση ημερήσιας εικόνας νήσων Ανατολικών Αιγαίου του ΕΣΚΕΣΜΑ. Πηγή: *ΕΣΚΕΣΜΑ, url:https://infocrisis.gov.gr/category/pliroforiaka-stoixeia/apotyposi-ikonas-sta-nisia/*

Γράφημα 5.

Γράφημα 6.

Γράφημα 7.

Γράφημα 8.

Γράφημα 9.

Εν συνεχεία, η Ελληνική Κυβέρνηση προκειμένου να αποφύγει την περαιτέρω διακινδύνευση της δημόσιας τάξης και υγείας από τις αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές στα πέντε νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, αποφάσισε83 την 10 Φεβρουαρίου 2020, ως μέρος της

[83]α) Π.Ν.Π. 10-2-2020 (ΦΕΚ 28/Α/10-2-2020)

λύσης, την επίταξη ακινήτων, ως έκτακτη ανάγκη σε περίοδο ειρήνης, για την δημιουργία ελεγχόμενων κλειστών δομών φιλοξενίας π.τ.χ., μεγαλύτερης χωρητικότητας από τις υφιστάμενες. Όμως, η απόφαση αυτή έφερε αντιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες, όπου είχαν απορρίψει εξαρχής αυτό τον σχεδιασμό84. Ειδικότερα στις 25 με 27 Φεβρουαρίου του 2020 έλαβαν επεισόδια βίαιης σύγκρουσης μεταξύ της αστυνομίας και των τοπικών κοινωνιών της Λέσβου και Χίου, όπου άφησε αρκετούς τραυματίες85. Παρατηρούμε ότι διαταράχθηκε η κοινωνική γαλήνη και παράλληλα δημιουργήθηκε διχασμός μεταξύ της Κυβέρνησης και της τοπικής κοινωνίας των νήσων, ως αποτέλεσμα των αυξανόμενων μεταναστευτικών ροών.

Μία ημέρα μετά τη λήξη των ανωτέρω επεισοδίων, στις 28 Φεβρουαρίου 2020 έως τα τέλη του επόμενου μήνα, οι IOANNIS E. KOTOULAS και WOLFGANG PUSZTAI[86] αναφέρουν ότι έλαβε χώρα μία οργανωμένη μαζική παραβίαση των εθνικών συνόρων στον Έβρο από μετανάστες, υποβοηθούμενη από την Τουρκική Κυβέρνηση. Όπως εξηγούν, η Τουρκική Κυβέρνηση εκμεταλλεύτηκε τους μετανάστες για να υπονομεύσει την Ελληνική κρατική κυριαρχία στις παραμεθόριες περιοχές. Παρόμοια άποψη, εξέφρασε και ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας κ. Μητσοτάκης Κυριάκος σε συνέντευξή του στο CNN την 06-03-2020[87], όπου δήλωσε αυτολεξεί,

> *"Αυτό που αντιμετωπίζουμε αυτή τη στιγμή δεν είναι ουσιαστικά το μεταναστευτικό ή προσφυγικό πρόβλημα. Είναι μια συνειδητή απόπειρα της Τουρκίας να χρησιμοποιήσει μετανάστες και πρόσφυγες ως γεωπολιτικά πιόνια για την προώθηση των δικών της συμφερόντων."*

β) "Ανακοίνωση Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και Κυβερνητικού Εκπροσώπου κ. Στέλιου Πέτσα για αποφάσεις της Κυβέρνησης για το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα", Ελληνική Κυβέρνηση, Φεβρ. 02, 2020, url:https://government.gov.gr/anakinosi-ifipourgou-ston-prothipourgo-ke-kivernitikou-ekprosopou-k-steliou-petsa-gia-apofasis-tis-kivernisis-gia-to-prosfigiko-metanasteftiko-zitima/

[84]Άρης Χατζηγεωργίου, "Μεταναστευτικό: «Μάχη» κυβέρνησης-δήμων για τις δομές - Πού φτιάχνουν νέες", ΕΘΝΟΣ, Ιαν. 10, 2020, url:https://www.ethnos.gr/ellada/81864_metanasteytiko-mahi-kybernisis-dimon-gia-tis-domes-poy-ftiahnoyn-nees

[85]"Ξεσηκωμός σε Χίο και Λέσβο", Η εφημερίδα των συντακτών, Φεβρ. 25, 2020, url: https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/232668_xesikomos-se-hio-kai-lesbo

[86]IOANNIS E. KOTOULAS, WOLFGANG PUSZTAI, "MIGRATION AS A WEAPON TURKEY'S HYBRID WARFARE AGAINST THE EUROPEAN UNION", Foreign Affairs Institute (2020), url: https://www.researchgate.net/publication/342159374_Ioannis_E_Kotoulas_Wolfgang_Pusztai_Migration_as_a_Weapon_Turkey%27s_Hybrid_Warfare_against_the_European_Union

[87]"Μητσοτάκης στο CNN: Τουρκική προβοκάτσια στα σύνορά μας - Έχουμε κάθε δικαίωμα να τα προστατέψουμε", Πρώτο Θέμα, Μάρτ. 6, 2020, url: https://www.protothema.gr/politics/article/982094/mitsotakis-sto-cnn-ehoume-kathe-dikaioma-na-prostatepsoume-ta-sunora-mas/

Η ίδια άποψη δόθηκε να υπονοηθεί από τον Υπουργού Εσωτερικών της Τουρκίας κ. Suleyman Soylu, σύμφωνα με την από 07-03-2020 κάτωθι αυτολεξεί δήλωσή του[88],

> *"[...] αυτό είναι μόνο η αρχή. Κοιτάξτε, εμείς πέρυσι πιάσαμε 451.000 παράτυπους μετανάστες. Τώρα ο καιρός είναι ζεστός. Όσο πάει και ζεσταίνει. Στον Έβρο, με την Ελλάδα μάς χωρίζει μία συνοριακή γραμμή πάνω από 200 χιλιόμετρα. Δυστυχώς φέτος στα Βαλκάνια υπήρξε ανομβρία. Σε κάποια μέρη (του Έβρου) η στάθμη από τη βροχή έπεσε στα 40 με 45 εκατοστά. Αυτό τι σημαίνει; Ότι με τα πόδια σας εύκολα μπορείτε να περάσετε. Ο Μητσοτάκης δεν έχει την ικανότητα να τους συγκρατήσει στα σύνορα. Να δείτε τι έχει να γίνει μετά. Δεν είναι μόνο ό,τι έχει γίνει μέχρι τώρα, αλλά και τι θα γίνει μετά."*

Από τα ανωτέρω παρατηρούμε, ότι αμέσως μετά τη διατάραξη της κοινωνικής γαλήνης και του προσωρινού διχασμού της σχέσης μεταξύ Κυβέρνησης και τοπικής κοινωνίας νήσων, ως αποτέλεσμα των αυξανόμενων μεταναστευτικών ροών, η Τουρκία χρησιμοποίησε τους μετανάστες στον Έβρο για να υπονομεύσει την εθνική κυριαρχία. Το μικρό χρονικό διάστημα που μεσολάβησε, δείχνει ότι υπάρχει σύνδεση των επεισοδίων και αποδεικνύει ότι η Τουρκία σχεδίαζε μακροπρόθεσμα την αποσταθεροποίηση της Ελληνικής Κυβέρνησης μέσω των μεταναστευτικών ροών. Η Kelly Greenhill ονόμασε τη στρατηγικά σχεδιασμένη μετανάστευση για λόγους αποσταθεροποίησης ως Σχεδιασμένη Εξαγωγική Μετανάστευση[89] (ΣΕΞΜ) .

Επομένως, βλέπουμε ότι ενώ αρχικά η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε τις μεταναστευτικές ροές μέσω μίας ΣΕΜ, προκειμένου να αντλήσει οικονομικά και πολιτικά οφέλη από την Ε.Ε., στη συνέχεια μετεξελίχθηκε σε μία ΣΕΞΜ, προκειμένου να αποσταθεροποιήσει την Ελληνική Κυβέρνηση. Η προσπάθεια της Τουρκίας να αποσταθεροποιήσει την Ελληνική Κυβέρνηση μέσω μίας στρατηγικά σχεδιασμένης μετανάστευσης, σχετίζεται με μία επεκτατική γεωστρατηγική που ακολουθεί στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Παρακάτω θα αποδείξουμε αυτόν τον ισχυρισμό και θα δούμε πως η εκμετάλλευση των μεταναστευτικών ροών από την Τουρκία, εν τέλει αποτελεί επιπλέον μέρος ενός θαλάσσιου υβριδικού πολέμου.

[88]"Ακραία πρόκληση Σοϊλού: Θα δείτε τι θα γίνει στον Έβρο από εδώ και στο εξής (Vid)", ΣΚΑΪ, Μάρτ. 7, 2020, url: https://www.skai.gr/news/world/prokliseis-soilou-osa-synevisan-mexri-tora-den-einai-tipota-deite-exei-symvei-edo-pera

[89]βλ. Κεφ. 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΕΞΜ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΥΒΡΙΔΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η στρατηγική ΣΕΞΜ που ακολούθησε η Τουρκία την περίοδο 2018 με αρχές 2020, για την αποσταθεροποίηση της Ελληνικής Κυβέρνησης, είχε τη μορφή μίας υβριδικής εκστρατείας ("hybrid campaign"), που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή[90] όρισε ως,

> *"πολυδιάστατη, καθώς συνδυάζει καταναγκαστικά και ανατρεπτικά μέτρα και χρησιμοποιεί συμβατικά και μη συμβατικά μέσα και τακτικές (διπλωματικές, στρατιωτικές, οικονομικές, τεχνολογικές), για να αποσταθεροποιήσει τον αντίπαλο. Έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να είναι δύσκολο να εντοπιστεί ή να καταλογιστεί και μπορεί να χρησιμοποιείται τόσο από κρατικούς όσο και από μη κρατικούς φορείς."*

Επίσης, η ακολουθητέα πολιτική έντασης της Τουρκίας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο την περίοδο 2018-2020, με τις συνεχείς παραβιάσεις των Ελληνικών και Κυπριακών κυριαρχικών δικαιωμάτων στην περιοχή, στο πλαίσιο μίας επεκτατικής γεωστρατηγικής στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, συνθέτουν την εικόνα του υβριδικού πολέμου που ο Frank G. Hoffman[91] όρισε ως,

> *"οι υβριδικοί πόλεμοι ενσωματώνουν μια σειρά διαφορετικών τρόπων πολέμου, συμπεριλαμβανομένων συμβατικών δυνατοτήτων, παράτυπων τακτικών και σχηματισμών, τρομοκρατικών ενεργειών που περιλαμβάνουν την αδιάκριτη βία, τον εξαναγκασμό και την εγκληματική αναταραχή."*

Το ζήτημα της πολιτικής έντασης το παρακολουθούσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από αρχές του 2018[92], όπου προέβη στην έκδοση του υπ' αριθμ. 2019/1890 Κανονισμού της 11ης

[90]ΥΠΑΤΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, "Αύξηση της ανθεκτικότητας και ενίσχυση των ικανοτήτων για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών", Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Βρυξέλλες, 2018): 2, url: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018JC0016&from=EL

[91]Frank G. Hoffman, Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars, Potomac Institute for Policy Studies (Virginia,2007):14,url:https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf

[92]Δελτίο Τύπου, "Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τα Δυτικά Βαλκάνια και για τις ενέργειες της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο και το Αιγαίο πέλαγος, 22 Μαρτίου 2018", Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Μάρτ.

Νοεμβρίου 2019[93], που αφορούσε στην έκδοση περιοριστικών μέτρων λόγω των παράνομων γεωτρήσεων της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Αμέσως μετά την έκδοση των περιοριστικών μέτρων, ακολούθησε μία αισθητή αύξηση των παράτυπα εισερχομένων στο Αιγαίο, π.χ. την 11/11/2020 καταγράφηκαν 220 και την 19/11/2020 καταγράφηκαν 647[94]. Επιπλέον, την 27-02-2020[95], έλαβε χώρα παράδειγμα εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων, όπου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απαγόρευσε το ταξίδι δύο ατόμων προς την Ε.Ε. και πάγωσε τα περιουσιακά τους στοιχεία, λόγω της σχέσης τους με τις μη εξουσιοδοτημένες δραστηριότητες γεώτρησης της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Την επόμενη ημέρα στις 28-02-2020, όπως είδαμε, έλαβε χώρα μία οργανωμένη μαζική παραβίαση των εθνικών συνόρων στον Έβρο από μετανάστες, υποβοηθούμενη από την Τουρκική Κυβέρνηση.

Τα μικρά χρονικά διαστήματα που παρατηρούμε ανάμεσα της στιγμής που εκδόθηκε ο Κανονισμός των περιοριστικών μέτρων με τη στιγμή που αυξήθηκαν οι μεταναστευτικές ροές, καθώς και της στιγμής που εφαρμόστηκαν τα μέτρα με τη στιγμή που έλαβαν χώρα τα επεισόδια στον Έβρο, δείχνουν ότι οι μεταναστευτικές ροές επιπλέον συνδέονται με τις διεκδικήσεις της Τουρκίας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Η σύνδεση αυτή μαζί με την ομοιότητα της περιόδου που η Τουρκία εφάρμοσε μία πολιτική έντασης στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, με την περίοδο που χρησιμοποιήθηκαν οι μεταναστευτικές ροές ως υβριδική εκστρατεία, αποδεικνύουν ότι τα μαζικά μεταναστευτικά κύματα αποτελούν μέρος θαλάσσιου υβριδικού πολέμου.

22,2018, url: https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2018/03/22/european-council-conclusions-on-the-western-balkans-and-actions-by-turkey-in-the-eastern-mediterranean-and-the-aegean-sea-22-march-2018/pdf

[93]ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2019/1890 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, url:https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2019.291.01.0003.01.ELL&toc=OJ%3AL%3A2019%3A291%3ATOC

[94]UNHCR, "Mediterranean Situation", Operational Portal Refugee Situations, Μαρτ. 22, 2021, url: https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179

[95]Δελτίο Τύπου, "Turkey's illegal drilling activities in the Eastern Mediterranean: EU puts two persons on sanctions list", European Council Council of the European Union, Φεβρ. 27, 2020, url: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/02/27/turkey-s-illegal-drilling-activities-in-the-eastern-mediterranean-eu-puts-two-persons-on-sanctions-list/

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΑΠΕΙΛΕΣ

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η παράνομη μετανάστευση, αποτελεί απειλή και πρόκληση για τα συμφέροντα της Ε.Ε. στον τομέα της ασφάλειας96. Αντίστοιχα, στο Σχέδιο Στρατηγικής Εσωτερικής Ασφάλειας για την Ε.Ε., η ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης έχει σημαντικό ρόλο για τη διατήρηση της ασφάλειας97.

Η ιδέα ότι η μετανάστευση αποτελεί απειλή για την χώρα υποδοχής δεν είναι νέα. Οι Heisler και Layton-Henry[98] υποστήριξαν ότι η μετανάστευση αναγνωρίζεται ως απειλή όταν η κυβέρνηση δεν μπορεί να ανταποκριθεί ή να κυβερνήσει λόγω του μεγάλου αριθμού των μεταναστών. Αντίστοιχα, ο Myron Weiner[99] υποστήριξε ότι οι μετανάστες - πρόσφυγες λαμβάνουν μορφή απειλής για την ασφάλεια και την κοινωνική – πολιτική – οικονομική σταθερότητα της χώρα υποδοχής όταν θεωρούνται ότι α) δημιουργούν προβλήματα στις διπλωματικές σχέσεις, β) είναι επικίνδυνοι για την ασφάλεια της χώρας, γ) απειλούν την πολιτισμική και εθνική ταυτότητα, δ) αποτελούν κοινωνικό και οικονομικό βάρος.

Συγκεκριμένα, είδαμε ότι οι συνεχείς μεταναστευτικές ροές που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα τη περίοδο 2018 και μετά, είχαν ως αποτέλεσμα την προσωρινή διαμονή χιλιάδων π.τ.χ. σε πέντε νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Ως συνέπεια αυτού, είδαμε ότι εμφανίστηκαν μία σειρά κλιμακούμενων ζητημάτων που διατάραξαν την κοινωνική γαλήνη λόγω δημιουργίας εθνοπολιτισμικών και θρησκευτικών μειονοτήτων και παράλληλα δημιουργήθηκε ένας διχασμός μεταξύ της Κυβέρνησης και της τοπικής κοινωνίας των νήσων αναφορικά με την διαχείριση του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος. Επομένως, η διατάραξη της κοινωνικής γαλήνης και ο διχασμός είναι δύο εμφανείς απειλές.

---

[96]Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σελ 12,17, 2003, url: https://www.consilium.europa.eu/media/30807/qc7809568elc.pdf

[97] Σχέδιο στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας για την Ε.Ε., Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σελ. 26, 2010, url:https://www.consilium.europa.eu/media/30737/qc3010313elc.pdf

[98]Ole Waever et al, "Indentity, Migration and the New Security Agenda in Europe", Cambridge Journal Slavic Review Vol 54, Issue 3 (1995): 148-166, doi: https://doi.org/10.2307/2501845

[99]Myron Weiner, "Security, Stability, and International Migration" MIT Press International Security Vol. 17, No 3 (1992-1993): 105, doi: https://doi.org/10.2307/2539131

Επιπλέον, σύμφωνα με την Eurostat100 παρατηρήθηκε μία δημογραφική γήρανση στον πληθυσμό της Ευρώπης. Ειδικότερα, έρευνα101 έδειξε ότι στην Ελλάδα παρατηρείται ένα δυναμικό, παρατεταμένο και πολύπλοκο δημογραφικό πρόβλημα. Το δημογραφικό πρόβλημα φαίνεται στο γράφημα 10, που μας δείχνει ότι από το 2010, οι αριθμοί θανάτων στην Ελλάδα έχουν αρχίσει να είναι περισσότεροι από τον αριθμό των γεννήσεων. Επιπλέον, στο γράφημα 11 παρατηρούμε ότι από το 2015 οι εισερχόμενοι μετανάστες είναι περισσότεροι από τους εξερχόμενους. Συγκεκριμένα για τις πέντε νήσους Λέσβο – Σάμο – Χίο – Κω – Λέρο, ως σημείο παράνομης εισόδου χιλιάδων μεταναστών-προσφύγων, βλέπουμε στο γράφημα 12, ενδεικτικά τη σχέση μεταξύ του αριθμού των διαμενόντων π.τ.χ. την 01 Φεβρουαρίου 2020, με τον αριθμό του μόνιμου τοπικού πληθυσμού που απογράφηκε το 2011. Συνδυάζοντας τα ανωτέρω, η υπονόμευση της εθνικής και κοινωνικής συνοχής από την μακροπρόθεσμη ανατροπή των δημογραφικών ισορροπιών καθώς και η δημιουργία εδαφικών διεκδικήσεων από την γκετοποίηση συγκεκριμένων περιοχών αποτελούν απειλές.

Τέλος, η μετεξέλιξη της ΣΕΞΜ σε ΣΕΚΜ (Σχεδιασμένη Εκτοπιστική Μετανάστευση) από την Τουρκία και η περαιτέρω μετεξέλιξη σε ΣΣΜ (Σχεδιασμένη Στρατιωτική Μετανάστευση),αποτελούν απειλές, καθόσον η χρήση πληθυσμών για "δημογραφική μηχανική" είναι μία τακτική που χρησιμοποίησε η Τουρκία στην Κύπρο102 και πρόσφατα στη Βόρεια Συρία.

[100]"Πληθυσμιακή διάρθρωση και δημογραφική γήρανση", Eurostat Statistics Explained, Αυγ., 2020, url: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/el

[101]Διονύσης Μπαλούρδος κ.α.,"Η χαμηλή γονιμότητα στην Ελλάδα, δημογραφική κρίση και πολιτικές ενίσχυσης της οικογένειας", διανεοσισ Οργανισμός Ερευνας & Ανάλυσης (2019): url: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2019/01/ekke_family_policies.pdf

[102]"Η εισβολή του 1974 προκάλεσε εθνοκάθαρση μέσα από την αφύσικη ανταλλαγή πληθυσμών στον νησί." Πηγή: Δρ Λάμπρος Γ. Καούλλας,"Η μαζική μετανάστευση ως εργαλείο υβριδικού πολέμου", Η Σημερινή Της Κυριακής, Μάρτ. 01, 2020, url: https://simerini.sigmalive.com/article/2020/3/1/e-mazike-metanasteuse-os-ergaleio-ubridikou-polemou/

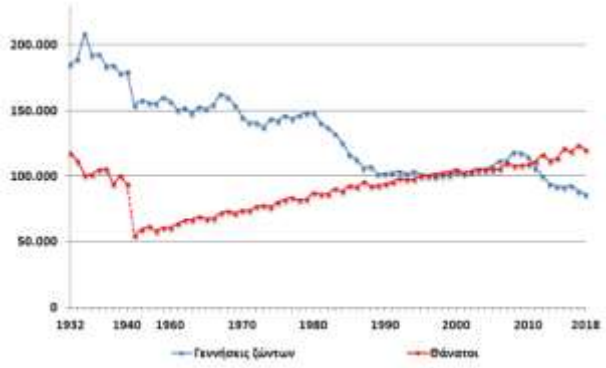

Γράφημα 10. *Αριθμός γεννήσεων και θανάτων ανά έτος στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1932 – 2018. Πηγή ΕΛΣΤΑΤ*

https://www.statistics.gr/documents/20181/58fc97fb-3240-4ce6-c173-ed757ba8cd0f

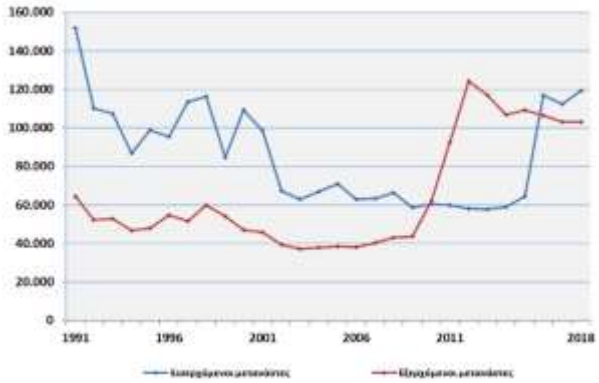

Γράφημα 11. *Εισερχόμενοι – Εξερχόμενοι μετανάστες κατά την περίοδο 1991 –2018. Πηγή ΕΛΣΤΑΤ*

https://www.statistics.gr/documents/20181/79d452ad-8f9e-c6eb-9f0e-82916e714866

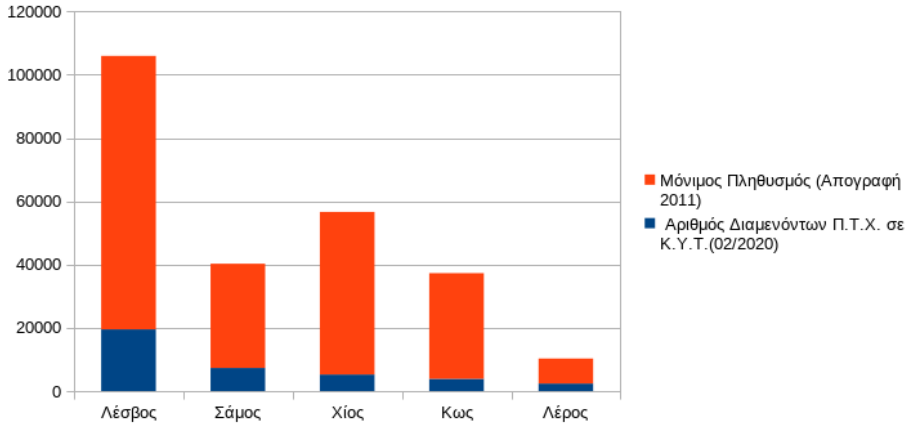

Γράφημα 12. *Σύγκριση αριθμού διαμενόντων π.τ.χ. σε Κ.Υ.Τ. με τον αριθμό μόνιμου πληθυσμού. Δημιουργία χρησιμοποιώντας στατιστικά στοιχεία του ΕΣΚΕΣΜΑ και της ΕΛΣΤΑΤ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΑΝΤΙΜΕΤΡΑ

Κομβικό σημείο στην αντιμετώπιση του μεταναστευτικού μιας χώρας, είναι εκείνο το οποίο από εκεί πέρα δεν δύναται να ανταπεξέλθει στη διαχείρισή του, με αποτέλεσμα να τίθεται σε μη ορατό κίνδυνο, ειδικά δε όταν η μετανάστευση προήλθε μέσα από έναν στρατηγικό σχεδιασμό όπου ο κίνδυνος μεγιστοποιείται.

Είδαμε, ότι η αντιμετώπιση μίας στρατηγικά σχεδιασμένης μετανάστευσης, κατατάσσεται σε μία από τις κάτωθι πέντε επιλογές: α) δωροδοκία τρίτων, β) αποδοχή/αφομοίωση, γ) στρατιωτική επέμβαση, δ) κλείσιμο χερσαίων συνόρων και αποτροπή Ε.Χ.Υ., ε) παραχώρηση103. Το ποια επιλογή θα υιοθετηθεί, εξαρτάται αρχικά από την μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση της χώρας υποδοχής. Η μεταναστευτική πολιτική καθορίζεται από το πως προσεγγίζονται τα θέματα της μετανάστευσης και της προστασίας προσφύγων σε σχέση με το πώς ελέγχονται τα σύνορα και διαχειρίζονται οι εισερχόμενες ροές. Σύμφωνα με τον Karen Jacobsen[104], παράγοντες που επηρεάζουν την μεταναστευτική πολιτική μίας χώρας είναι α) η γραφειοκρατική πολιτική της κυβέρνησης, β) οι διεθνείς σχέσεις, γ) η δυνατότητα απορρόφησης των εισερχομένων ροών στην τοπική κοινωνία, δ) θέματα εθνικής ασφάλειας.

Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπίσει την προσφυγική κρίση του 2015 στο Αιγαίο, ακολούθησε δύο στρατηγικές: α) της Δωροδοκίας Τρίτων (Κοινή Δήλωση Ε.Ε. - Τουρκίας) και β) της Αποδοχής/Αφομοίωσης. Ενώ, η μεν πρώτη στρατηγική φάνηκε ότι το 2016 έφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή της μείωσης των εισερχόμενων ροών, εν συνεχεία έφερε ακριβώς τα αντίθετα αποτελέσματα, καθώς εκμεταλλεύτηκε από την Τουρκία μέσω μίας ΣΕΜ για να επωφεληθεί σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο. Αντίστοιχα, η στρατηγική της Αποδοχής/Αφομοίωσης δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα, καθόσον φάνηκε εκ των υστέρων ότι η Ε.Ε. δεν ήταν έτοιμη, με αποτέλεσμα η Τουρκία να το εκμεταλλευτεί μέσω μίας ΣΕΞΜ.

Παρά ταύτα από τις πέντε στρατηγικές αντιμετώπισης που αναφέραμε, η στρατηγική της Αποδοχής/Αφομοίωσης είναι η καλύτερη επιλογή σε σχέση με το υποκριτικό κόστος, εφόσον όμως δύναται να υποστηριχθεί. Μία τέτοια υποστήριξη είναι ο συνδυασμός μίας εφαρμόσιμης

[103]Βλ. Κεφάλαιο 1.5 “Στρατηγικές Αντιμετώπισης”.
[104]Karen Jacobsen, “Factors Influencing the Policy Responses of Host Governments to Mass Refugee nfluxes”, Sage Pub. International Migration Review Vol 30, No 3 (1996): 660, doi:https://doi.org/10.2307/2547631

Ευρωπαϊκής Κοινής Μεταναστευτικής – Προσφυγικής Πολιτικής, δημιουργίας μηχανισμών και δομών ενίσχυσης της ανθεκτικότητας της κοινωνίας και μίας Ελληνικής Πληθυσμιακής Στρατηγικής, όπως π.χ. εκείνης που φαίνεται στο Γράφημα 13.

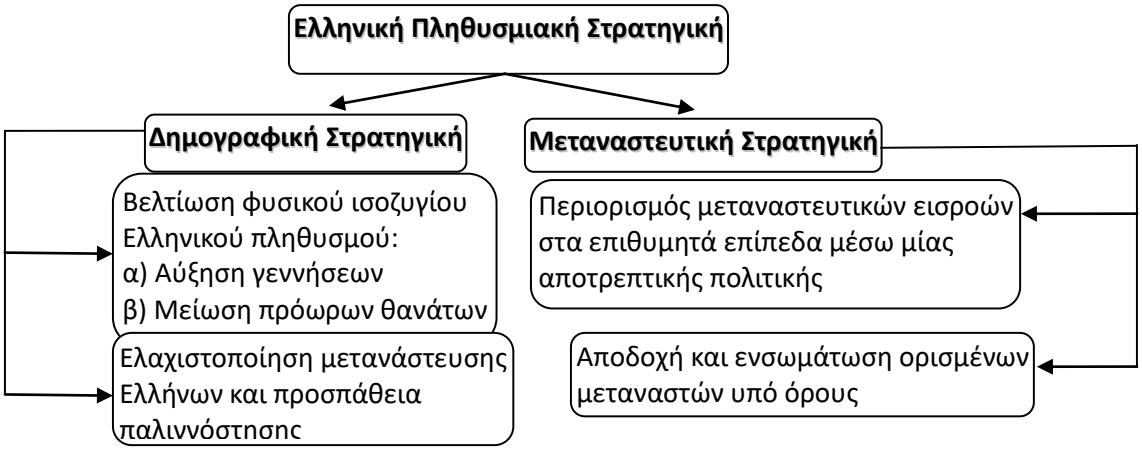

Γράφημα 13. Πηγή: Αναστάσιος Λαυρέντζος, "Σιωπηρή Άλωση", Εκδόσεις Πραγματεία 2016, σελ. 143.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανέκαθεν, η αναζήτηση καλύτερων "όρων ζωής", αποτελούσε κινητήρια δύναμη μετακίνησης των ανθρώπων από χώρες χαμηλού βιοτικού επιπέδου σε προηγμένες χώρες. Το φαινόμενο της μετανάστευσης υπήρχε, υπάρχει και θα συνεχίσει να υπάρχει, ειδικά δε όταν δύναται να δημιουργηθεί ή και να εκμεταλλευτεί.

Η βιβλιογραφία που μελετήσαμε, έδειξε ότι η μετανάστευση δύναται να δημιουργηθεί ή και να εκμεταλλευτεί από κάποιον κρατικό ή μη κρατικό φορέα μέσω μίας στρατηγικής σχεδίασης, προκειμένου να επωφεληθεί σε οικονομικό, πολιτικό ή και στρατιωτικό επίπεδο. Οι μεταναστευτικές ροές της περιόδου 2018 με αρχές 2020 στο Αιγαίο, αποτελούν ενδεικτικό παράδειγμα μίας τέτοιας στρατηγικής σχεδίασης από την Τουρκία, που στόχο είχε να επωφεληθεί σε διάφορα επίπεδα.

Αρχικά, μέσω μίας στρατηγικά σχεδιασμένης εξαναγκαστικής μετανάστευσης (ΣΕΜ), η Τουρκία προσπάθησε να αποκομίσει οικονομικά και πολιτικά οφέλη από την Ε.Ε. για την δημιουργία μίας "ζώνης ασφαλείας" στη Βόρεια Συρία. Όμως, φάνηκε αναποτελεσματική, καθόσον η Ε.Ε. την αντιμετώπισε ακολουθώντας τη στρατηγική της Αποδοχής/Αφομοίωσης.

Παρά ταύτα, το σχέδιο αποδοχής/αφομοίωσης που κατάθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή105 δεν ακολουθήθηκε από τα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να εμφανισθούν διάφορα κλιμακούμενα ζητήματα στην Ελλάδα. Παράλληλα, εκείνη τη περίοδο, η Τουρκία ακολουθούσε μία πολική έντασης στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Υπό το περιβάλλον αυτό, η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε περαιτέρω τις μεταναστευτικές ροές με την μετεξέλιξη της ΣΕΜ σε ΣΕΞΜ, όπου προσπάθησε να αποσταθεροποιήσει την Ελληνική Κυβέρνηση ως μέρος ενός θαλάσσιου υβριδικού πολέμου, στο πλαίσιο μίας επεκτατικής γεωστρατηγικής στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Από τα ανωτέρω, προέκυψαν διάφορες εν δυνάμει απειλές που αφορούν την Ελληνική κοινωνία, αλλά και το έθνος και παρουσιάσαμε κάποια ενδεικτικά αντίμετρα αυτών.

[105]Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για τη Μετανάστευση,Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2015, url:https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&from=DA

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Arthur Jennequin, Turkey and the Weaponization of Syrian Refugees (Brussels International Center, 2020), url: https://www.bic-rhr.com/sites/default/files/inline-files/ME%20Policy%20Report%20-%20Turkey%20and%20the%20Weaponization%20of%20Syrian%20Refugees%20-%20Jan%202020.pdf
2. Asli Okyay, Jonathan Zaragoza-Cristiani,"The Leverage of the Gatekeeper: Power and Interdependence in the Migration Nexus between the EU and Turkey", Italian Journal of International Affairs Vol 51, Issue 4 (2016): doi: https://doi.org/10.1080/03932729.2016.1235403
3. Frank G. Hoffman, Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars, Potomac Institute for Policy Studies (Virginia, 2007): url: https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf
4. Ioannis E. Kotoulas, Wolfgang Pusztai, "MIGRATION AS A WEAPON TURKEY'S HYBRID WARFARE AGAINST THE EUROPEAN UNION", Foreign Affairs Institute (2020), url: https://www.researchgate.net/publication/342159374_Ioannis_E_Kotoulas_Wolfgang_Pusztai_Migration_as_a_Weapon_Turkey%27s_Hybrid_Warfare_against_the_European_Union
5. Karen Jacobsen, "Factors Influencing the Policy Responses of Host Governments to Mass Refugee nfluxes", Sage Pub. International Migration Review Vol 30, No 3 (1996): doi: https://doi.org/10.2307/2547631
6. Kelly M. Greenhill, People Pressure: Strategic Engineered Migration as an Instrument of Statecraft and the Rise of the Human Rights Regime (Department of of Political Science: M.I.T. ,2004), url: https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/29434
7. Kelly M. Greenhill, Weapons of Mass Migration: Forced Displacement, Coercion, and Foreign Policy (Ithaca and London: Cornell University Press, 2010)
8. Kelly M. Greenhill, "Open Arms Behind Barred Doors: Fear, Hypocrisy and Policy Schizophrenia in the European Migration Crisis", European Law Journal Vol. 22, No. 3 (2016): url: https://doi.org/10.1111/eulj.12179

9. Kelly M. Greenhill, "Strategic Engineered Migration as a Weapon of War", Civil Wars Vol 10, Issue 1 (2008): doi: https://doi.org/10.1080/13698240701835425
10. Kelly M. Greenhill, "Migration as a Weapon in Theory and in Practice", Military Review Vol. 96, No. 6. (2016): url: http://web.archive.org/web/20161208161459/http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20161231_art007.pdf
11. Michael S. Teitelbaum , "Immigration, Refugees, and Foreign Policy" Cambridge University Press International Organnizatio Vol 38, Issue 3 (2009): doi: https://doi.org/10.1017/S0020818300026801
12. Mohammed Sami, Operation Peace Spring: Delusion in Turkey's Objectives (Brussels International Center, 2019), url: https://www.bic-rhr.com/sites/default/files/inline-files/Mohammed%20Sami_Final%20Policy%20Report%20.officiel.pdf
13. Myron Weiner, "Security, Stability, and International Migration" MIT Press International Security Vol. 17, No 3 (1992-1993): doi: https://doi.org/10.2307/2539131
14. Nefise Ela Gokalp Aras, "Coercive Engineered Syrian Mass Migration in the EU-Turkey Relations: A Case Analysis for Future Referenc", International Migration Vol. 57, 2 (2019): doi:https://doi.org/10.1111/imig.12566
15. Ole Waever et al, "Indentity, Migration and the New Security Agenda in Europe", Cambridge Journal Slavic Review Vol 54, Issue 3 (1995): 148-166, doi: https://doi.org/10.2307/2501845
16. Αναστάσιος Λαυρέντζος, "Σιωπηρή Άλωση", Εκδόσεις Πραγματεία (2016)
17. Διονύσης Μπαλούρδος κ.α.,"Η χαμηλή γονιμότητα στην Ελλάδα, δημογραφική κρίση και πολιτικές ενίσχυσης της οικογένειας", διαΝΕΟσισ Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης (2019): url: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2019/01/ekke_family_policies.pdf
18. Δρ. Βασιλική Ανδρ. Ζύγουρα, "Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ 2015: ΜΕΤΑΞΥ «ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ» ΚΑΙ «ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ»", ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET ΕΚΠΑ (2018): url: https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2018/05/B.-Zygoura-_-H-eyopaiki-diaxeirisi-tis-prosfygikis-krisis-tou-2015-1.pdf